

consiliul județean Galați • centrul cultural „dunărea de jos“

ADICTIE SI ARTA

Adicție și artă

Opiumul este cea mai formidabilă invenție a nimicului care a fertilizat vreodată sensibilitățile umane. Dar eu nu pot să realizez nimic dacă nu-mi administrez uneori această cultură a nimicului.

Nu opiumul mă face să lucrez, ci lipsa lui. Dar ca să-i simt lipsa trebuie ca, din timp în timp, opiumul să fie prezent.

Antonin Artaud

Se-apropie noaptea: despletire albă, troică în nebunie.

Ilarie Voronca, poemul „Cloroform”

Incontestabila euforie de substanțele chimice e nemeritată, e frauduloasă deoarece nu corespunde vocației sau inițierii, eforturile trudei sau jertfei.”

E precum însușirea unui bun ce nu ți se cuvine, a unei stări ilegiteime, a unei vieți care nu e a ta.

Nefăcând parte din destinul ființei, drogul nu este decât un destin apocrif, deci o falsă metafizică.

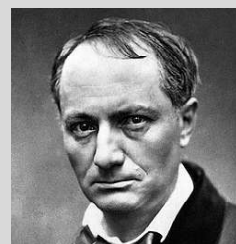
Gheorghe Grigurcu

Hașișul ca și opiul, ca și vinul tind a dilata ființa creând, ca să spunem așa, o a treia persoană, operație mistică, în care omul primitiv și vinul, zeul animal și zeul vegetal, joacă rolul Tatălui și al Fiului din Sfânta Treime, ei zămislesc Duhul Sfânt, omul superior, cel ce izvorăște deopotrivă din amândoi.

Cine bea vin bea geniu.

Charles Baudelaire

Atunci pe apele mișcătoare ale Oceanului, încep să se înalțe chipul omului; marea îmi apăru pardosită cu nenumărate capete răsucite către cer; chipuri furioase, rugătoare,perate începeau să danseze la suprafață cu miile, cu miliardele, generații întregi, secole de-a rândul; tulburarea mea deveni infinită și spiritul îmi tresaltă și se rostogoli ca talazurile oceanului.

Thomas de Quincey, Confesiunile unui fumător de opiu

Acolo, visul domnește, visul devine viață și viața devine vis: dar ce diferență în această transfigurare!

Comparând durerile existenței reale cu bucuriile existenței factice, n-ați da-o nicicând pe a doua pentru prima.

Alexandre Dumas, Conte de Monte Cristo

Ne drogăm până ne cuprindem.

Declarația unui boschetar

Adicție și artă

După ce am gustat hașiușul am auzit voci celeste și am văzut picturi divine.

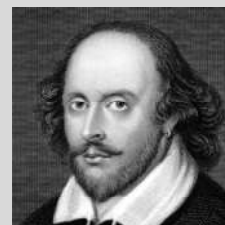
Honoré de Balzac

O, Dumnezeule! Să pună oamenii un dușman în gura lor, ca să le fure mintea!

Să ne transformăm cu bucurie, chef, plăcere și aplauze în animale!

Shakespeare

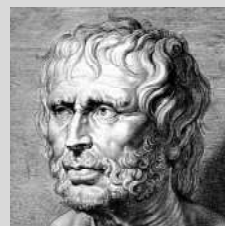
Nimic nu seamănă mai bine cu un nebun ca cel beat.

Plautus

Beția nu este altceva decât o nebunie voluntară.

Seneca

Alcoolul? Un prieten numit „inspirație”.

Scott Fitzgerald

Noi n-am înțeles nici astăzi că românul nu rezistă băuturilor alcoolice, ca francezul sau rusul bunăoară. Ne lăudăm că „ținem la băutură”, iar gloria aceasta nu numai că e ridicolă, dar e în același timp falsă.

Mircea Eliade, Vreamea, 1937

Pervitin, metamfetamină lansată în 1938 de I.G. Farben în Germania, psihostimulator și antistress, a fost furnizat masiv armatei germane. Similar cocainei, scade nevoia de somn, hrană, apă și căldură.

„Colaboratorii intimi ai lui Hitler au fețe crispate, tenul pământiu, ochi fițși, fiind cufundați într-un fel de prostație.

Pervitinismul Marelui Cartier General german ar trebui să formeze un capitol al istoriei acestui război.”

*Gheorghe Barbul,
Secretarul mareșalului Ion Antonescu*

Addictus, în limba latină, desemna sclavul deținătorului de creanțe.

Adicție și artă

Beția o vindecă sapa și lopata.

Anton Pann

Nu bea, căci la beție poți îmbrățișa dușmanul de clasă.

Ilf și Petrov, 12 scaune

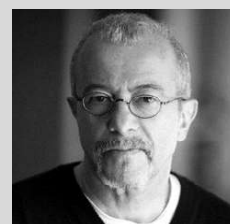
Trecutul nu există
Prezentul nu mai e
Acum în vin înnoată
Bețivul Li Tai-Pe.

Li Tai-Pe

Înainte de a deveni vicii, abuzurile de droguri le-au servit scriitorilor moderniști și avangardiști ca instrumente de cercetare.

Andrei Codrescu

Beau pentru că doar când sunt beat pot îndura.

Truman Capote

Să bei când nu ți-e sete și să te încârligi în orice clipă numai aceasta ne distinge de alte animale.

Pierre Beaumarchais

Mon verre s'est brisé comme un éclat de rire.

Guillaume Apollinaire, Alcools

La ruși, alcoolici sunt 1/3 din bărbați și 1/7 din femei.
Un milion de afgani adulți sunt dependenți de droguri.

Adicție și artă

Pasiunile sunt singurii oratori care conving întotdeauna.

La Rochefoucauld

Vinul bun, nevastă frumoasă sunt două veninuri dulci.

Vinul e toiagul bătrâneților și nebunia tinereților.

Orice formă de adicție este rea, indiferent dacă narcoticul este alcool, morfină sau idealism.

Carl Jung

Alcoolul este asemeni amorului: primul sărut este magic, al doilea intim, al treilea rutină. După care doar dai jos hainele fetei.

Raymond Chandler

Fără îndoială, alcoolul, tutunul și așa mai departe sunt lucruri pe care un sfânt ar trebui să le evite, dar sfințenia este și ea un lucru pe care făpturile omenești ar trebui să îl evite.

George Orwell

Opiu înseamnă eliberarea de vizitatori.

Jean Cocteau

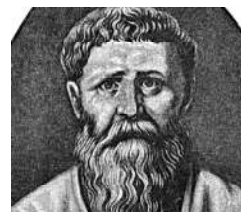
Cocaina este modul prin care Dumnezeu îți spune că ai prea mulți bani.

Sting

Cine nu e ispitit nu propășește.

Sf. Augustin

Eu beu, puțin câte puțin

Pân' capul meu pe umere nu pot să-l țin.

Pavel Stratan

Nicolae BACALBAȘA

Cocteau de la geniu

La una dintre sindrofiile înalt oficiale, o cucoană s-a adresat domnului într-o uniformă aparte cu tricorn brodat cu fir de aur în cap:

- Sunteți de la marină?

- Nu, de la geniu.

Jean Cocteau purta uniforma Academiei Franceze al cărei membru a devenit în 1955.

Cei 74 de ani de viață a acestuia au fost o incredibilă îngrămădire de creativitate manifestată în multiple domenii, cu îndrăzneala și agresivitatea instinctului de avangardă. A fost poet, scriitor de proză, dramaturg, desenator, pictor, cineast (scenarist și regizor), creator de spectacole de balet, designer, boxer. A fost apropiat de dadaști, îngemănând negația cu creația.

Printre prietenii săi, baletmaisterul Deaghilev, celebrul aviator Roland Garros, Pablo Picasso, Modigliani, Max Jacob, Guillaume Apollinaire, Jean Marais, Marlen Dietrich, Coco Chanel, Edith Piaf.

A fost extrem de apropiat de Raymond Rodiquet, speranță și certitudine a literaturii, mort la 21 de ani. O apropiere aproape patologică care la moartea lui Rodiquet s-a soldat cu depresie și abuz violent de cocaină ce a necesitat instituționalizare.

„Nevoia de drog năpădește totul, ca dragostea, ca răul de mare. N-are rost să încerci să rezisti. Mai întâi te ia cu un fel de rău. După care lucrurile se înrăutățesc. Închipuiți-vă o tăcere care ar semăna cu zbireretele a mii de copii, cărora doicile au uitat să le dea să sugă. Neliniștea amoroasă exprimată în sensibil. O absență atotstăpânitoare,

Jean Cocteau și Edith Piaf

un despotism negativ. Fenomenele se precizează. Șerpuiți electrice, șampanie în vene, sifoane înghețate, crampe, sudori la rădăcina părului, gură încleiată, muci, lacrimi. Nu insistați. Curajul nu folosește la nimic.”

O situație la limită pentru fiul unui sinucigaș!

A fost ajutat de către celebrul filosof catolic Jacques Maritain prin care s-a apropiat de religie.

O legătură la fel de puternică a avut-o cu Edith Piaf, pentru care a scris piese; „vrăbiuța” a decedat precoce în urma cirozei pe care i-a indus-o alcoolismul. Au murit practic simultan, Cocteau fiind prăbușit la aflarea veștii decesului prietenei sale.

Opera sa este rezultatul strălucitor al angoaselor și întrebărilor dificultății de a fi.

Genial sau cabotin? În tot cazul, alcoolic

Francis Scott Fitzgerald este considerat astăzi ca autor al celei de a doua din cele mai reprezentative opere literare ale secolului XX (dintr-un clasament de o sută).

La mijlocul acestui secol, când a murit, la 44 de ani, în 1940, la înmormântarea sa au fost doar 20 de oameni.

Ambiție nemăsurată, frică de viață, nevoia de a se da mare (indiferent dacă era sau se simțea ca atare), recunoașterea pe arenă și anxiozitate. Cel mai bun anxiolitic este alcoolul.

Pentru Scott Fitzgerald alcoolul era un prieten numit inspirație. Oamenii au însă o nevoie uriașă

de certitudine. Un scriitor genial, a cărui meserie este călătoria în țara incertului, evada din acest tărâm terifiant prin paharul de whisky.

Romain Gary scria că poți fi un mare scriitor și un om de nimica.

Scott își dorea literatura ca mijloc de trai și sursă de faimă. A intrat la Universitatea Princeton cu acest scop precis. Mai mult, și-a dezvoltat un program de studii ca autodidact în vederea obținerii unei tehnici literare.

Pleacă voluntar în Primul Război Mondial, dar același paradox înspăimântat de o posibilă moarte scrie romanul cu titlul de o sinceritate brutală „The romantic

Jean
1928

91
S.S.
S.C

Jean Cocteau. Autoportret făcut în perioada dezintoxicării poetului și a chinurilor sevrajului,
Clinica din Saint-Cloud, decembrie 1928

egotist”. Îl va scrie în doar o săptămână! Peste trei ani, romanul este publicat sub titlul „The side of paradise”. Romanul are succes, îi permite să se însoare cu Zelda, talentată, nărașă, ambițioasă, alcoolică și schizofrenică (la acea dată încă nediagnosticată).

Dacă bea din liceu, Scott devine din 1920 un consumator de cantități uriașe de alcool.

Își va petrece aproape zece ani cu Zelda la Paris, în cerul lui Gertrude Stein, magnată și mecenat al tinerelor talente americane (în aceeași gașcă se află un alt alcoolic de geniu, Ernest Hemingway, care va sfârși autoîmpușcat în cap).

Este epoca petrecerii fără limite într-o Europă traumatizată de un război sfâșietor. În materie de fără limită, Scott este specialist. I se atribuie crearea termenului de jazz, probabil incorect, dar arătând lumea preocupărilor sale.

În 1925 trimite editurilor americane romanul „Marele Gatsby”. Nu este un succes, nici măcar de critică.

Primul roman i-a adus recunoaștere, bani, celebritate. Bani și știa să-i facă praf imediat (cu ajutorul Zeldei).

În celebritate, ca fiind o conjunctură fragilă, nu credea intrinsec. Eșecul „Marelui Gatsby” îl lovește violent. Romanul va țâșni în celebritate cu ajutorul războiului, când 150.000 de copii sunt trimise pe front pentru soldați. Războaiele i-au priit lui Scott!

În 1930 Zelda este diagnosticată ca schizofrenică, peste doi ani este instituționalizată.

În 1934 apare cartea care descrie drama bolii soției

sale, „Tender is the Night”. „Blândețea nopții” a fost respinsă de critică. Este o carte despre cuplu, alcoolism, boală. Astăzi este o capodoperă, dar pe lumea cealaltă Scott nu a fost informat despre această schimbare a punctului de vedere.

Marele Gatsby se încheie cu frază care explica viața lui Fitzgerald: „Și tot așa trecem de la o zi la alta, bărci împinse de curent, împinse fără încetare, tot mai înapoi, în trecut”.

Curentul îl cunosc. Și eu am fost un băutor (la limită însă). Blândețea lichidului auriu din paharul de cristal!

În 1935, pentru a onora plata anticipată a unui manuscris cerută de magazinul Esquire, Scott scrie nuvela „Crack-Up” (Prăbușirea). Descrie rece, ironic, starea sa de depresie cu blocarea creativității. Este asemănător cu cartea ungarului Orkeny Istvan, „Călătorie în jurul craniului meu”, care afectat de o tumoră cerebrală își descrie odiseea bolii până la sfârșitul inevitabil. O va face și un alt scriitor de geniu, alcoolic, Jack London, în romanul „John Barleycorn”. Barley este secara din care se face whisky-ul... London a murit la 40 de ani.

Fitzgerald va muri de infarct (cel de al treilea!) la 44 de ani, după ce alături de altă femeie, în ultimul an de viață, își revenise creativ. Era aproape uitat de public. Un dandy genial, dar înspăimântat de viață, înecându-și frica și neîncrederea în alcool.

Spre sfârșitul vieții a înțeles dinamica tragică în care se angajase. „După câte pare, a trăi înseamnă să te scufunzi încet-încet”.

Alcool și focuri de revolver

La Bruxelles, în apropiere de Grand Place, este o placă memorială pentru hotelul, astăzi dărmat, unde în 1872 poetul Paul Verlaine a încercat să îl asasineze pe partenerul său homosexual Arthur Rimbaud. Iată scandalul perfect pentru a mulțumi egoul turbure al omului de rând și care scandal prinde în plasa sa, dintr-un foc, doi oameni de geniu.

Rimbaud este o provocare a tuturor normelor curente. A fost un dinamitar al realităților artistice ale vremii sale, un violent iconoclast care a revoluționat poezia modernă. Un individ de o precocitate care te lasă fără cuvinte, care și-a scris partea esențială a operei la vârsta dintre 15 și 19 ani. La 16 ani a scris celebrul poem cu titlu profetic „Le bateau ivre”, Corabia beată! Căci din punct de vedere creativ, dar și uman, Rimbaud era un tragic agitat. Această agitație extremă a și teoretizat-o ca principiu de viață și creație.

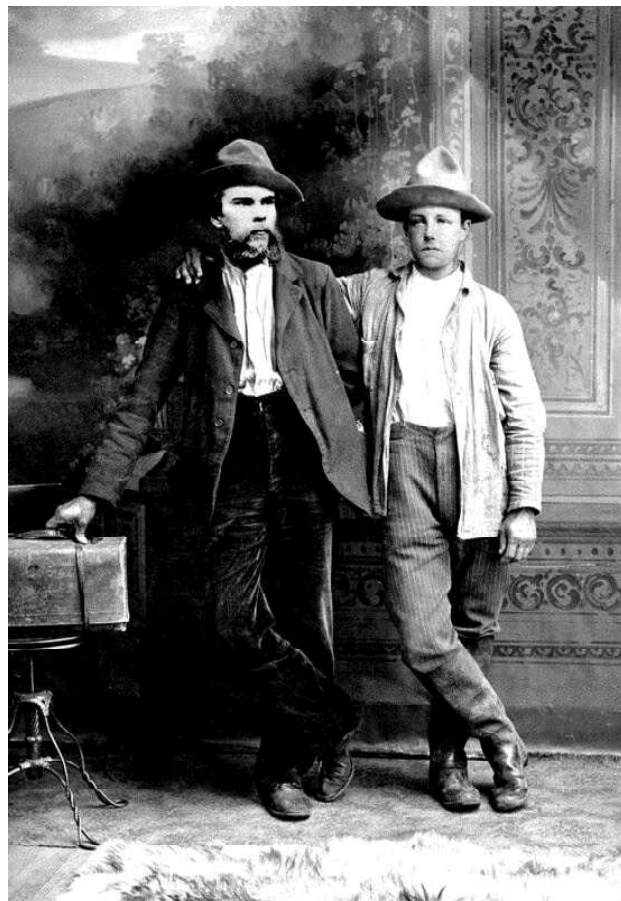
„Poetul se transformă în vizionar prin un lung, imens și deliberat proces de perturbare a tuturor simțurilor... atingerea stării care combină eleganța, știința și violența.” Un principiu care i-a permis să dinamiteze poezia modernă, dar care l-a costat extrem de scump pe plan personal. Perturbare în cazul său a însemnat nu doar intelect, ci și alcool și hașiș. Dorința între alcool și drog. Poezia sa era poezia inconștientului, irațional ce a fost sâmbure al simbolismului, expresionismului și suprarealismului. Descătușarea de sub controlul conștiinței oferă imaginației posibilitatea de a se dezlănțui fără restricții.

Rimbaud îi trimite poezii lui Paul Verlaine, poet recunoscut, când avea 17 ani. Verlaine era cu zece ani mai în vârstă. Era un burghez însurat, băutor, dar socializat. Îl invită după ce primește „Corabia beată” pe Rimbaud la Paris. Aici, cuplul își descoperă homosexualitatea și relația lor carnală tumultuoasă capătă o corespondență bahică pe măsură. Verlaine își părăsește familia, pleacă cu Rimbaud trei luni la Londra. Londra înseamnă alcool, amor și certuri violente. Rimbaud era, fără îndoială, un dezechilibrat, provocator și ambiguu sentimental.

Final, după ce cuplul ajunge în Belgia, Verlaine, mai tot timpul beat, disperat, oscilând între familie și amantul batjocoritor, își cumpără un revolver cu muniție și în două rânduri îl îndreaptă spre Rimbaud. Fiind foarte

beat, reușește doar să-l rănească ușor, dar scandalul este declanșat. Scandal sordid, cu control medical privind relațiile homosexuale, umilința este extremă. Final, un tribunal ostil îi va acorda doi ani de închisoare. Doi ani de abținere forțată care i-au salvat viața și i-au redat creativitatea.

Rimbaud s-a epuizat ca scriitor și a început o viață de călătorii: Europa și Indiile de Răsărit. Timp de 11 ani a fost imigrant în Etiopia. Între timp, în absența sa și fără ca el să știe, în Europa, după ce Verlaine, care îl credea mort, publică în 1886 cele două volume de proză-poeme „Iluminări”, devine cunoscut și recunoscut. Peste cinci ani, cu un cancer osos (de genunchi) revine în Franța, la Marsilia, se operează și moare. Va reînvia spectaculos peste 70 de ani. Rimbaud a fost figura tutelară a mării mișcări studentești din mai 1968 din Franța. Afișe cu portretul său umpleau fațadele Parisului. Un fel de Ernesto Guevard! Se relua ideea sa: schimbarea conștiinței poate schimba lumea.

Paul Verlaine et Arthur Rimbaud

Destinul oxidrilic

Câțiva dintre cei mai importanți creatori ai literaturii române s-au sfârșit prin alcool. Băutori au fost foarte mulți în literatura noastră, dar o adicție sau chiar un viciu este una, iar calea către moarte, altceva.

Care a fost raportul în această „via crucis” între scriitor, alcool și stat?

În România totalitară scriitorul avea statutul (și retribuția) unui activist al sistemului. Odată recunoscut, devenit persoană oficială, faima sa nu putea în nici un caz deveni bumerang care să lovească în sistem. Dacă intrai în joc și deveneai apostat, plăteai un preț uriaș. Uneori acest preț era propria ta viață. Un alcoolic nu se controlează și nu poate fi controlat. Devine un pericol și este rezolvat ca un pericol.

În Rusia bolșevică, marele poet Serghei Esenin, un

alt alcoolic, în gara de la Moscova, plecând spre Leningradul unde urma să i se editeze o culegere a operei, beat în restaurantul gării, se lăuda că deține niște documente care vor aduce sfârșitul lui Troțki. Sfârșitul lui

Troțki (Leva Bronstein din Basarabia noastră), unul din șefii bandei bolșevice ce pusese mâna pe Rusia au adus-o agenții spanioli ai lui Iosif Stalin în îndepărtatul Mexic unde se exilase. Dar Esenin nu a mai ajuns la Leningrad. I s-a înscenat o sinucidere la un hotel din Leningrad, dar a fost omorât de securitate, cu care ocazie i s-a enucleat un ochi, ca să spună despre documente. Nu avea nici un fel de documente, se dădea mare la beție.

În 1956 a murit călcat de tramvai bardul speranță al noii literaturi a Republicii Populare Române, Nicolae Labiș. A murit la 21 de ani, cu fractură de coloană cervicală și traumatism cranio-cerebral. A mai trăit două săptămâni după accident, paralizat de la gât în jos. Era conștient și și-a demascat în versuri asasinii, căci de fapt, beat fiind, a fost împins sub tramvai în fața spitalului Colțea. Culmea este că versurile sale acuzatoare, transparent criptate, nu au fost cenzurate, nu au devenit secret de stat și au ajuns până la noi. Cenzura era dominată de mărlani analfabeți. Aceasta a fost șansa ultimului mesaj al poetului Nicolae Labiș. Pe patul de moarte, poetul și-a scris și a dictat unui prieten un epitaf: *Pasărea cu Clonț de Rubin*. Titlul ascunde un acronim teribil, acuzator: PCR.

Pasărea cu clonț de rubin

S-a răzbunat, iat-o, s-a răzbunat

Nu mai pot s-o mângâi

M-a strivit

Pasărea cu clonț de rubin,

Iar mâine

Puii păsării cu clonț de rubin

Ciugulind prin țărână

Vor găsi poate

Urmele poetului Nicolae Labiș

Care va rămâne o amintire frumoasă...

Labiș a declarat că a fost îmbrâncit de la spate. De ce a fost executat? Să ne amintim anul: 1956. Este răscoala poporului ungar contra bolșevismului. Autoritățile române au răspuns prin un val de teroare politică și arestări masive.

În 1956 eu dădeam examen la Liceul „Mircea cel Bătrân” din Constanța. Am intrat în liceu în ciuda ordinului oral al primului secretar al regiunii Dobrogea, bulgarul Vasile Vâlcan, fost șef de spionaj în cominternul sovietic, ca nici un copil de intelectual să nu fie primit în liceu.

Labiș era fiu de învățători din Mălini, din apropierea Fălticeniilor. Ambii părinți „pusese ră botul” la tovarăși și prin 1947 erau membri de partid. „Mănânc și plâng” nu se referă numai la moartea căprioarei. Tânărul Labiș a fost descoperit ca talent literar de către profesorul de limba română și director al Liceului Nicu Gane din Fălticeni, Vasile Popa.

Vasile Popa, scriitor important din punctul meu de vedere, dar total necunoscut, publicat postum de fiul său ginecolog din Galați, fost preot cu convingeri național-creștine a fost martirizat ulterior în anchetele securității de la Suceava și la Aiud. L-am avut pacient, de la bătași nu mai avea mușchi fesieri, doar găvane anfractuase de carne cicatrizată și nu i se putea pune

sondă urinară fiind mutilat. Nu făcuse nimic, așa erau vremurile!

Prin această prismă trebuie înțeles și accidentul lui Labiș. Labiș devenise o vedetă literară a regimului. Urcase într-un tren din care nu puteai coborî decât mort. A început să bea și a devenit incontrollabil. Avea o relație privilegiată cu Mihail Sadoveanu și se credea la adăpost. Fals, fostul șef al masoneriei române, urcat în căruța tovarășilor, era prudent și nu era nici el decât un tolerat. Dacă Sadoveanu nu ar fi fost cuminte... Dar a fost, uneori greșos, peste măsură.

Un om ca Labiș, în epoca suspiciunii generale, era sigur filat. Când te îmbeți și reciti în crâșmă poezia incendiară interzisă (care a deranjat Austro-Ungaria și Rusia încă din momentul scrierii sale), „Doina”, a poetului interzis și pe atunci fascist Eminescu... Dacă în grupuri în care cert există turnători ceri Basarabia pentru țară. Te apuci beat să cânti imnul regal...

Când devii complice cu niște bandiți nu trebuie să lași garda jos. Or alcoolul acesta înseamnă, a lăsa garda jos.

Un alt copil de învățători, de pe Valea Topologului, Nicolae Velea, a murit la 51 de ani, căzut beat în zăpadă și înghețat pe lângă Casa Scânteii. Mort de hipotermie... A fost o speranță a prozei românești, i s-a recunoscut valoarea (Premiul Academiei!), dar nu s-a putut adapta vremurilor. Ce-i drept, vremuri grețoase...

„Locurile comune sunt comprimări de dinamită care te pot cutremura”, susținea Velea. Dinamita lui era în pahar. A fost șase luni ziarist la Galați la „Viața nouă”. I s-a desfăcut contractul de muncă...

Marin Preda era un scriitor al regimului. A intrat într-un joc ambiguu cu autoritățile scriind „Cel mai iubit dintre pământeni” (best-seller carte) și un roman

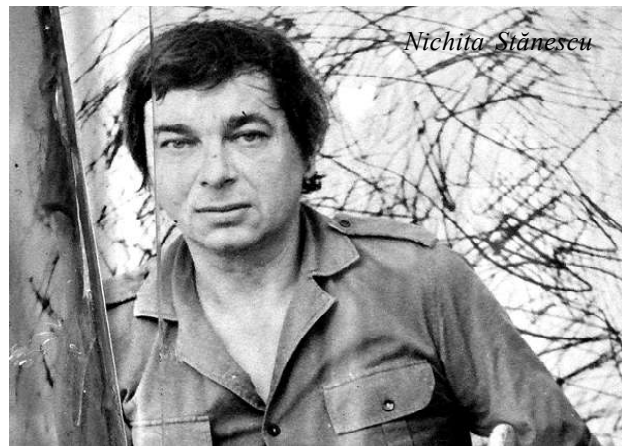

Marin Preda

evocându-l pe Mareșal. Ceaușescu, după cum am aflat, avea o fascinație secretă față de predecesorul său a cărui soartă avea să o împărtășească. I-a deranjat romanul pe cei de la KGB? A deranjat o aripă a securității care l-a considerat ca fiind incontrollabil ca alcoolic cronic? A murit la 57 de ani înecat în propria

vomă (oficial), asemenea lui Atila, la nunta sa, la Mogoșoaia, după ce beat și suferind a cerut apă și i s-a oferit votcă de către o persoană pe care toți cei ce au cunoscut-o în cercurile literare o considerau agentă. S-a zvonit că avea și coastele rupte. S-a zvonit...

Nichita Stănescu a murit la 50 de ani de ciroză.

Nichita Stănescu

Era un băutor cronic, două sticle de votcă pe zi. Avea calitatea să bea mult, dar să nu se îmbete. Se pare că era pentru poet o condiție a creativității.

Ștefan Agopian mărturisește: Alcoolul îi produce o stare de efervescentă intelectuală vecină cu geniul. Își cheltuia toți banii pe chefuri, băutură, prieteni. Trăia în mizerie, în cameră era doar patul și un seif în care ținea statueta de aur cu care fusese onorat ca premiu în Serbia.

Nepot de general rus de la școala militară de la Voronej, coborât pe firul fluviului până în Marea Neagră și România, Nichita era patriot român cu alcoolismul rusului în sânge. A rezonat la naționalismul lui Ceaușescu (ca și mine de altfel, îl înțeleg). A fost un sibiric alcoolic care s-a acomodat cu autoritățile. Elena Ceaușescu, pe lângă enormele ei datorii față de țară, a fost paradoxal unul din cei ce au încercat să îl salveze. Nu se putea. Nichita era o mașină al cărei carburant era alcoolul. Și-a înțeles și acceptat destinul.

Ca să înțelegem raportul dintre scriitorul din Est și alcool, merită să ne amintim întâlnirea între Iosif și Șolohov.

Șolohov a aflat de la securistul care îl păzea că urma să fie asasinat prin ordin. Amândoi au riscat enorm și au fugit din stanița căzăcească de pe Don la Moscova. Până la urmă Stalin l-a primit. Ordinul de lichidare era de la Stalin. Dictatorul gruzin, popă bine școlit și amator de literatură, l-a întrebat sumbru:

- De ce bei?

Autorul „Donului liniștit” era un bețiv notoriu. Răspunsul care normal ar fi trebuit să-l coste pe oricine viața, culmea, i-a salvat-o:

- Cum dracu să nu bei în asemenea vremuri?

Stalin l-a cruțat și l-a trimis acasă.

Baudelaire: statuia, omul, drogul

Poate cel mai mare poet francez (Pierre de Boiodeffre), omul balama dintre romantism și poezia modernă. „Cel care la vremea sa a întruchipat geniul limbii, aliind sensul și sunetul până la extrema suavitate și senzualitate, creator al unei poezii în mod simultan cât mai naturală și sofisticată posibilă” (Andre Velter), un alchimist al verbului (Arthur Rimbaud). Un poet la care în nici o clipă nu simți sudoarea (asemănător în acest caz cu Pușkin). Cu el, poezia franceză a devenit poezia modernității (Paul Valery).

Părinte al poeziei în proză și al versului liber. Poet al introspecției cu mult înainte de nașterea psihanalizei. Este cel care a adus în artă un nou simț al autoconștientizării.

Și, mai ales, Baudelaire este un miracol al limbii franceze.

„Baudelaire a deschis spațiul limbii în muzicalitatea și în multiplicitatea sensurilor în așa măsură încât prin perfecțiunea, suavitatea și perversitatea acțiunii sale, nici un utilizator de limbă franceză nu poate ocoli acest

Ilustrație de Rodin din Les fleurs du mal

miracol” (Andre Velter, directorul colecției de poezie a Editurii Gallimard).

Pentru Victor Hugo, „Fleurs du Mal” ale lui Baudelaire strălucesc orbitor precum stelele: „Dăruți cerul artei cu o rază macabră, creați un nou frison”.

Pentru Marcel Proust, în raport cu Florile Răului, toată opera lui Hugo, deși imensă ca volum, pare moale, vagă, fără de accent.

Pentru Paul Valery, momentul Baudelaire reprezintă momentul când poezia franceză a depășit fruntariile națiunii.

Mallarmé era atras de Baudelaire cu intensitatea creată de opium.

Arthur Rimbaud vedea în el un adevărat Dumnezeu.

Paul Verlaine vedea în opera baudelairiană oglinda omului modern „produs al rafinementelor unei civilizații excesive, cu simțuri acutizate, în vibrație, cu spirit dureros subtil, cu un creier saturat de nicotină, cu sângele ars de alcool, într-un cuvânt, cum ar spune Hypolitte Taine, un bilio-nervos prin excelență”.

După unii deci, un spirit modern (un pioner al modernismului), exprimându-se pe culmile rafinate ale clasicismului. O piatră de hotar a literaturii franceze. Aceasta e statuia. O statuie e chip cioplit. Dar omul?

A trăit 46 de ani, din care ultimul pe jumătate paralizat și fără posibilitatea de a vorbi. Amator de femei, de preferință ușoare, prostituate și întreținute a murit de sifilis. S-a născut într-un mediu burghez, nepot al unui senator al imperiului, văr de generali, fiu vitreg al unui general. O mamă de 25 de ani, un tată cu 42 de ani mai în vârstă ca soția sa, mort când poetul avea șase ani. Mama recăsătorită cu un militar cu mare carieră, binevoitor cu fiul vitreg, dar urât de acesta mai târziu prin un posibil complex Oedipian. La 27 de ani, pe baricadele revoluției din 1848, Baudelaire va îndemna la asasinarea generalului Aupick, tatăl său vitreg! Tatăl său biologic, preot răspopit, era un talentat pictor amator.

Baudelaire va fi un valoros critic de artă plastică și muzicală (a fost unul din primii care l-a apreciat pe Richard Wagner) publicând în tradiția lui Diderot și Heine o sinteză a Saloanelor de arte plastice.

Familia, cu legături sociale importante, îi pregătește un loc în diplomație. Baudelaire, nonrealist, dorește să trăiască din scrierea de romane. Nu va fi niciodată apt, la temperamentul său, să scrie lucrări de amploare în proză. Nu are vocația de constructor de mari ansamble, e un genial șlefuitor de diamante.

Nu știe să câștige, este talentat la a cheltui. Grandoman și mână spartă, va fi un dandy prin

Charles Baudelaire, Autoportret, 1860

convingere:

„Un dandy trebuie să aspire să fie sublim fără încetare. El trebuie să trăiască și să doarmă în fața unei oglinzi” (*Mon coeur mis à nu*). Dandy, cuvânt introdus în Franța de doamna de Stael, este un egolatrist esthet specialist în arta de a displace prin superioritate afișată.

Poetul respinge lumea burgheză, sparge oglinda realității cosmetizate. Este un rebel. Dar un rebel dual care va dori la vremea sa și intrarea în Academia Franceză, și Legiunea de Onoare...

De foarte tânăr se aruncă în alcool, prostituate, cheltuieli nesăbuite. Familia, îngrozită, îl trimite cu corabia spre Indii. Nu va ajunge decât în insula Mauriciu și după aventuri cu femei de culoare se întoarce la Paris. Îngrozită, familia îl pune pe trăiristul în excese sub tutelă financiară. Primește din moștenirea sa de la majorat doar o sumă lunară modică.

Este legat sufletește de un alt damnat, mort la 40 de ani, revoluționar în literatură și consumator de droguri, Arthur Allan Poe, pe care îl traduce în franceză.

La 21 de ani se încurcă pe termen lung cu Jean Duval, o metisă. I-au plăcut întotdeauna femeile de culoare. Iată cum o descrie: Mers triumfător, păr de un negru intens, ochi mari, în același timp sumbri și languroși. Alții o prezintă mai complet: vicleană, mincinoasă, cheltuitoare, alcoolică, depravată și tâmpă. Peste 18 ani va năvăli peste Baudelaire hemiplagică (sifilis), să trăiască pe banii acestuia însoțită de un frate. Vor rezista împreună doar 25 de zile. Baudelaire află că fratele pe care i l-a adus în casă este de fapt amantul acesteia.

De fapt lui Baudelaire nu îi plac (și o recunoaște în notele sale intime) decât femeile curve și perverse.

Va face o pasiune majoră pentru Apollonie Sabatier, curtezană, femeie întreținută, dar frumoasă, bună, veselă, binevoitoare. În momentul în care pasiunea are o finalizare carnală, totul se prăbușește și Baudelaire îi trimite o scrisoare de respingere rece. Căci dușmanul lui Baudelaire este el însuși.

Nu vorbește el însuși, explicit, despre „însăimântătoarea însoțire a omului cu el însuși” și despre „prăbușirea fără de sfârșit în profunzimea eului”?

Opera sa fundamentală, revoluționară, publicată la 36 de ani, nu numai că nu este înțeleasă, dar trezește dispreț și ură. Din cronică din Figaro: „Niciodată nu ai să asiești la o asemenea paradă de demoni, de fetuși, de draci, de pisici și de paraziți. Această carte este un spital deschis tuturor demenților spiritului, tuturor putreziciunii inimilor. Versuri scrofuloase, grețoase, glaciale, carnale și de abator.”

La ordinul ministrului de interne, poetului i se va intenta proces. Scapă în final cu o amendă substanțială și cu interzicerea a șase poeme. De abia în 1929 Statul francez, strivit de gloria postumă a victimei sale, încearcă să îl reabiliteze. Dar ministrul de justiție Barthou, care inițiasse demersul, moare asasinat. Reabilitarea va avea loc în 1946.

Poetul își dorea febril recunoașterea meritată. Încearcă să o obțină în o altă țară francofonă, Belgia. Dar aici, aceeași obtuzitate. Cine să se înghesuie să elogieze un provocator? „Sunt singur, fără prieteni, fără amantă, fără câine sau pisică. Cui să mă plâng?”

Rămâne drogul.

O formă de drog au reprezentat-o femeile. Era un afemeiat patologic, cu legături carnale, prea puțin sufletești.

„Femeia este naturală, adică îngrozitoare
Astfel ea este întotdeauna vulgară.”

(*Mon coeur mis à nu*)

Alături de femei, eterul și opiumul.

Cum el însuși descrie, „își dilată mistic persoana”.

Baudelaire despre sine însuși

Autoportret de Charles Baudelaire,
între 1844 și 1847

De copil am simțit în suflet două sentimente contradictorii: oroarea vieții și extazul vieții.

În orice om, în orice clipă, există două orientări, una către Dumnezeu, cealaltă către Satan. (*Mon coeur mis à nu*)

Eu sunt rana și cuțitul
Eu sunt palma și obrazul
Eu sunt membrele și roata de zdrobit
Eu sunt victima și călăul.
(*L'Héautontimoroumenos*)

Între drepturi există unul care a fost uitat, în demonstrarea căruia toată lumea este interesată - dreptul de a se contrazice. (*Gânduri de album*)

Totul pentru mine devine alegorie. Alegoria este una dintre formele primitive și din cele mai naturale ale poeziei, dominând legitim inteligența iluminată prin beție.

Frumosul este întotdeauna bizar, o bizarerie naivă, nedorită, inconștientă. Nu există frumusețe la care să nu participe Nenorocirea Melancolia, în mod paradoxal, mai universală și mai aristocratică decât bucuria este

o ilustră însoțitoare a Frumosului.

Mi-am cultivat isteria cu încântare și teroare...

Scrima mea fantezistă
Adulmecând pe la colțuri hazardurile rimei
Alunecând pe cuvinte ca pe dalele pavajului...

Natura este o pădure de simboluri.
Parfurmile, culorile și sunetele își răspund unul altuia.

Mi-am petrecut toată viața învățând să construiesc fraze...

Dintre oameni cu adevărat importanți sunt poetul, preotul și ostașul. Omul care cântă, omul care binecuvântează și omul care sacrifică și este sacrificat.

Fii *toujours* poet, chiar și în proză.

Poți trăi trei zile fără pâine, însă nici o clipă fără poezie.

Trebuie să fii totdeauna beat.

Toate se închid aici: este unica problemă.

Pentru a nu simți oribila povară a Timpului ce îți zdrobește umerii și vă apleacă spre pământ, trebuie să vă îmbățați fără nici o pauză.

Cu ce anume? Cu vin, cu poezie, cu virtute, cu ce doriți

Dar îmbățați-vă.

Poezia nu poate, cu riscul de a muri sau a decădea, să se asimileze cu știința sau morală. Ea nu are ca obiectiv Adevărul, ci pe Ea însăși. Arta este utilă? Da. De ce? Pentru că este artă.

Toată pleava modernă mă îngrozește

Academicienii voștri, oroare

Liberalii voștri, oroare

Virtutea, oroare

Stilul curgător, oroare

Progresul, oroare

Să nu îmi vorbiți niciodată despre oratorii nimicului.

Poezia trebuie să își propună să creeze o magie sugestivă conținând simultan obiectul și subiectul, o lume din afara artistului însuși.

Caroseria și motorul

„Pas être, paretre”, spunea Stendhal.

Suntem copiii aparentului, aparent care de multe ori disimulează esența.

Vă mai aduceți aminte de Topârceanu? Criticilor mei:

O indulgentă critică postumă

Să nu le-nțepi cu vârful unui ac

Căci rând pe rând, baloanele de spumă

În lacrimi grele iarăși se prefac.

Ce vă place la mașini? Cum arată? Caroseria? Câți le-au privit motorul? Hai să ridicăm capota.

Să începem din vechime cu împăratul filosof Marcus Aurelius. Un autor ce domnește peste milenii. Dacă deschidem capota, găsim opiu.

Jules Verne? Deschidem capota, găsim cocaina.

Jean Paul Sartre? Alcool, amfetamină și droguri „tari”.

Jean Cocteau? Opiu.

Autorul celebrului roman despre casa de nebuni (Zbor deasupra unui cuib de cuci), Ken Kasey? Alcool, marijuana, halucinogene.

Mircea Eliade, ca să revenim la tărâmul natal. Ce găsești dacă ridici capota mărcii Mircea Eliade? Opiu, canabis, pervitină.

Allan Edgar Poe, mort la 40 de ani? Alcool și opiu.

Moartea se pare că i s-a tras de la o supradoză.

Marele Mihail Bulgakov? Morfină, și-o procura ușor, căci era medic.

Jean Paul Sartre? Amfetamină. Se pare că l-a și lăsat orb.

Aldous Huxley? Mescalină, un psihotrop.

Mihail Eminescu, un maniaco-depresiv ca majoritatea marilor creatori, în perioada maniacală, covârșit de insomnie utiliza eter și morfină.

Alexandru Macedonski? Un boem utilizând deschis hașis și opium.

Doi celebri autori de „polar-uri”, Raymond Chandler și Dashiell Hammet (părintele „Șoimului maltez”) erau bețivi notorii.

Jack London? Alcoolic.

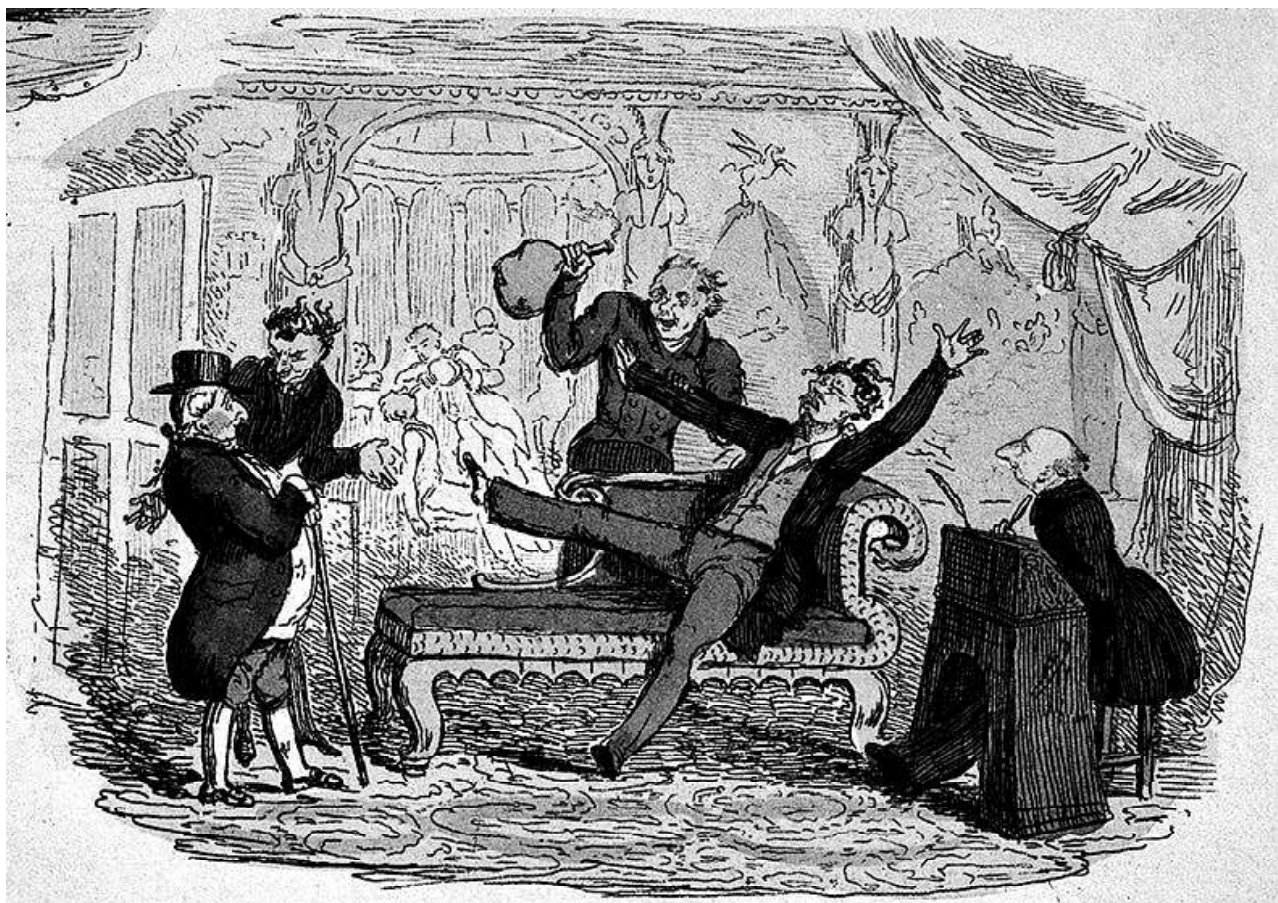
Hemingway? Alcoolic sinucigaș.

Marele Tennessee Williams? Homosexual alcoolic și instabil mental.

Truman Capote? Alcoolic cu internări de dezintoxicare.

James Joyce? Un bețiv violent.

Napoleon Bonaparte spunea despre ruși: Zgârie-l oleacă și va apărea tătarul. Dacă zgârii idolii creației intelectuale și artistice? S-ar putea să ai mari surprize.

Un grup de poeți chefuind și compunând versuri sub influența gazului ilariant.

Gravură de R. Seymour, 1829

Ion Barbu

Și nervi ce nu mai se-nfioară
Lăsate coarde de vioară
Și clape coastele: de pian
Poros, văros, rahidian
(Prea dureroase note ale
Paraliziei generale).
Acest fragil eteroman...

* * *

Burg vechi de turla și magie,
Providențial, cu farmacie...
De unde ieși într-un clondir
Eter (misterul chilipir)

Ion Barbu, desen de Marcel Iancu, realizat în 1925, după cura de dezintoxicare a poetului

* * *

Ernst Junger

Guy de Maupassant era eteroman.
Și-a descris eteromania în opera sa literară. Între altele, în nuvela „Rêves” (Visuri).
Ernst Junger își descrie experiențele eteromane referindu-se la maestrul care l-a inspirat: „Pe urmele lui Maupassant”.

Guy de Maupassant

* * *

Charles Baudelaire a „experimentat” hașișul.
În urma halucinațiilor și deformărilor temporo-spațiale de drog ne-a rămas o grafică a poetului din 1844.

Baudelaire s-a pictat în piața Vendôme din Paris, lângă celebra coloană ridicată în cinstea victoriei Franței napoleoniene la Austerlitz.

Corpul poetului este de două ori mai înalt decât coloana.

Nu e suprarealism, doar hașiș...

Charles Baudelaire

Charles Baudelaire, autoportret, realizat în 1844, sub influența hașişului (Bibliothèque des Arts Décoratifs, Paris)

Cheia unei călătorii prin oglindă

Un personaj greu de definit, cu personalitatea dedublă, un insomniac cronic care a introdus visul în literatură (Borges îl consideră creator al romanului oniric), un pastor anglican, matematician la Oxford cu o pedofilie blândă (dar absolut certă) și care jucându-se cu drogul (cu Amanita muscaria mai exact) a îmbogățit universul perceptiv uman.

Charles Lutwidge Dodgson era bătăit, stângaci, insomniac, migrenos cu halucinații („Văd cum se desfășoară fortificații în mișcare”), împins de Dumnezeu spre fete. Un vagabond al visului care a dezvoltat o nevroză a identității. Un om cu înclinații curioase criptografie, ghicitori, acrostihuri, șah, fotograf de talent.

Celebra doamnă Blavatsky îl considera a fi în fapt un budist esoteric.

Prin prieteni cochetează intelectual și se pare și practic cu lumea drogurilor.

Literatura pe care o practică înseamnă un alt spațiu, un alt timp, mărirea sau micșorarea corpului (macroscopic și microscopic).

În 1865 scrie „Alice în Țara Minunilor”, iar în 1871, „Prin oglindă”. Eroina era, cum altfel?, o fetiță! Iar desfășurarea acțiunii este ceea ce astăzi psihiatria descrie ca AIWS (Alice in Wonderland Syndrome) din categoria Body Image Disturbances, perturbări de percepție corporală. Este un sindrom survenind fie după psihotrope, fie prin patologie neurologică.

Lewis Carroll par lui-même.

Un călător spre celălalt Eu

A trăit puțin, doar 44 de ani, aproape mereu bolnav. A fost chinat de tuberculoză.

Scotian din Edinborough, a sfârșit în Mările Sudului, pe insulele Solomon, onorat de băștinași și înmormântat cu onorurile unui șef de trib.

În literatură, nuvelist, eseist, poet, s-a impus prin charismă, stil direct de o aparentă simplitate și claritate ce disimulau efortul, o rară calitate a celor puțini hăruiți.

M-a fermecat și pe mine la timpul tinereții cu „Comoara din insulă”.

A fost un călător pasionat, în ciuda bolii. A lăsat descrieri de călătorie din Franța (străbătută în canoe), Belgia, Munții Ceveni, Far West-ul american. Dar cea mai celebră călătorie a fost spre celălalt Eu.

După administrarea unei doze masive de cocaină, Robert Louis Stevenson a descoperit dedublarea. De aici, „Strania poveste a dr. Jekyll și Mr. Hyde”. Schimbarea de personalitate la administrarea de drog apare clar în povestire.

Cocaina. Cheia spre iad, spre purgatoriu, spre rai?

Robert Louis Stevenson

*Titanul - Viața lui Dostoievski **

După părerea Armei Grigorievna, una din trăsăturile distinctive ale caracterului lui Feodor Mihailovici era impetuoșitatea accentuată, impulsivitatea, ardoarea, care îl aduceau adesea pînă la disperare.

Participînd întîmplător la Dresda la o licitație, Dostoievski a fost entuziasmat de o garnitură de vase și farfurii din cristal de Boemia, de culoare vișiniu închis cu desene aurii. Ar fi fost dificil să achiziționeze toate cele optsprezece piese, dar Feodor Mihailovici a convins-o pe franțuzoaica necunoscută căreia îi plăcuse acest serviciu să-l cumpere împreună. El a deschis licitația, plusînd mult, cîte un taler.

„Cu fiecare minut se înfierbînta tot mai mult - își amintește Anna Grigorievna -, vedeam că prețul crește și mă gîndeam cu groază: dar dacă franțuzoiaica se va răzgîndi?...“

Dostoievski avea bani puțini, ei se pregăteau să plece în Rusia, iar nouă piese fragile de cristal nu puteau fi transportate în geamantane; competiția pentru obținerea lor își pierdea sensul și amenința cu lipsa banilor. Dar Dostoievski era cuprins de patima nestăpînită a jucătorului și nu s-a liniștit pînă cînd prețioasele vase și farfurii nu au intrat în posesia lui.

În timpul primelor călătorii în străinătate, în anii 1862 și 1863, Dostoievski se lasă pentru prima dată prins de patima jocurilor de noroc. El își încearcă norocul la ruletă și cîștigă o sumă importantă. Dar în următoarele călătorii „pierde de două ori totul”. Patima jocului, care a pus stăpînire pe el, este mai puternică decît toate argumentele rațiunii.

Hazardul îl atrage irezistibil, ca o tentație primejdioasă și nimicitoare: „Important este jocul în sine. Știți cum te acaparează... Nu, vă jur, nu e vorba numai de cîștig, deși eu aveam în primul rînd nevoie de bani pentru bani.“

Ulterior, Anna Grigorievna, care a fost victima tuturor urmărilor împovărătoare ale patimii lui Dostoievski pentru joc, a descris în amănunțime starea lui din timpul acceselor febrile ale acestei maladii de neînvins:

„Toate raționamentele lui Feodor Mihailovici cu privire la posibilitatea de a cîștiga la ruletă cu metoda lui de joc erau absolut corecte și succesul putea fi deplin, cu condiția ca această metodă să fie aplicată de către un englez sau german cu sînge rece, și nu de un om atît de nervos, pătimaș și care merge în toate pînă la ultimele limite, cum era soțul meu. Dar afară de sînge rece și stăpînire de sine, picătorul de ruletă trebuie să dispună de suficiente mijloace ca să poată face față șanselor nefavorabile ale jocului. Și în această privință Feodor Mihailovici era vulnerabil: noi aveam, comparativ, puțini bani și eram în imposibilitate totală de a obține ceva de undeva în caz de eșec. N-a trecut nici o săptămînă și Feodor Mihailovici a pierdut toți banii și au început frămîntările privind posibilitatea de a-i procura - cum și de unde? - pentru a continua jocul. A trebuit să recurgem la amanetarea lucrurilor. Dar și

după amanetarea acestora, soțul meu nu se putea stăpîni și pierdea cîteodată tot ce abia obținuse pentru obiectul amanetat. Uneori i se întîmpla să piardă aproape pînă la ultimul taler, și deodată șansa era din nou de partea lui și aducea acasă cîteva zeci de taleri. Îmi amintesc că într-una din zile a venit cu portofelul burdușit de bani, în care am numărat aproape 4 300 de taleri. Dar acești bani nu rămîneau multă vreme în mîinile noastre. Feodor Mihailovici nu se putea abține: încă înainte ca emoția jocului să fi trecut, el lua 20 de monede, le pierdea, se întorcea după alte 20, le pierdea și pe acestea, și tot așa în decursul, a două-trei ore, înapoiindu-se de cîteva ori după bani, ca pînă la urmă să piardă totul...“

Trebuie să fii dreaptă cu mine: nu i-am reproșat niciodată soțului meu că a pierdut...“

... Dar mă durea pînă în adîncul sufletului să-l văd pe Feodor Mihailovici cum suferă: el se înapoia de la ruletă... palid, istovit, abia ținîndu-se pe picioare, îmi cerea bani (îmi dădea mie toți banii), pleca și după o jumătate de oră se întorcea, și mai tulburat, după bani, și asta pînă cînd pierdea tot ce aveam.

Cînd nu avea cu ce să se ducă la ruletă și nu avea de unde să facă rost de bani, Feodor Mihailovici era uneori atît de abătut, încît începea să plîngă, se lăsa în genunchi în fața mea, implorîndu-mă să-l iert pentru că mă chinuie cu purtarea lui, se lăsa cuprins de disperare. Și era nevoie de un mare efort, de multă putere de convingere, de rugăminți ca să-l liniștesc, să-i demonstrez că situația noastră nu este chiar atît de disperată, să găsesc o soluție, să-i îndrept atenția și gîndurile spre altceva”.

Istoria nesfîrșitelor pierderi la joc ale lui Dostoievski, a speranțelor, a riscurilor nebunești, a hazardului irațional, neputința de a stăpîni demonii jocului, de a respecta sistemul elaborat („de îndată ce încep să cîștig, merg imediat la risc; nu mă pot controla. - toate acestea alcătuiesc tabloul unui apăsător chin moral pe care scriitorul nu înceta să-l împărtășească soției, descriindu-i în amănunțime insuccesele sale. „Am pierdut totul“, „am amanetat ceasul“, „te rog trimite-mi bani pentru drumul de întoarcere“, „salvează-mă pentru ultima oară...“ - iată laitmotivul tragic al acestei corespondențe, plină de căință, autoacuzării, încercări de a se justifica, jurăminte fierbinți și noi cereri de bani.

Anna Grigorievna, abandonată într-un oraș străin, fără cunoștințe și relații, singură, însărcinată, foarte nervoasă, lipsită aproape complet de mijloace, face tot ce e posibil și trimite cei douăzeci de imperiali necesari. Numai să se termine mai repede acest infern, această singurătate, această despărțire, această febră nervoasă a omului drag la masa de joc a unei țări străine.

Primește drept răspuns o scrisoare:

„Ania, iubito, prietena mea, soția mea, iartă-mă, nu mă face ticălos. Am comis o crimă, am pierdut tot ce

mi-ai trimis, tot, tot, pînă la ultimul creițar, ieri am primit și tot ieri am pierdut. Ania, cum am să mă mai privesc acum eu însumi, ce ai să spui tu despre mine?”

Ce are să spună Anna Grigorievna? Ea îi va trimite din nou bani de drum și va aștepta iarăși vestea că i-a pierdut.

....Am pierdut tot la ora nouă și jumătate și am ieșit de acolo înnebunit; sufeream atît de tare încît am alergat de îndată la preot (nu te neliniști, n-am fost, n-am fost și nici nu mă duc). Mă gîndeam pe drum, alergînd către el pe întuneric, pe străzi necunoscute: el e pastorul lui Dumnezeu, am să vorbesc cu el nu cum vorbești cu o persoană particulară, ci ca la spovedanie... Dar m-am rătăcit în oraș. Am venit în fugă acasă, acum e miezul nopții, stau și îți scriu ție. (N-am să mă duc la preot, n-am să mă duc, îți jur că n-am să mă duc!).”

Această căință pătrunsă de rușine și suferință din crisoarea lui Dostoievski impresionează mai tare decît cele mai teribile pagini din romanele lui.

Baden era primul oraș în care Anna Grigorievna a asistat la această dramă zilnică, istovitoare și fără speranță, notînd în fiecare seară, în caietul său de stenograme, impresiile zilei care trecuse. Nu putem ignora aceste însemnări, care ni-l prezintă pe marele gînditor și poet stăpînit de o patimă devoratoare, care îi pricinuieste atît lui, cît și ființei iubite suferințe de nesuportat.

Vom relata o întîmplare caracteristică pentru tot sistemul de joc al lui Dostoievski și pentru întregul lor mod de viață la Baden.

În dimineața zilei de 16 iulie, soții Dostoievski dispuneau de 166 monede de aur. Jocul a durat toată ziua, fiind nevoie să se recurgă de mai multe ori la resursele de acasă, și spre seară le mai rămîneau 66 de monede: prin urmare, banii pierduți la joc în ziua aceea reprezentau cam o mie de franci.

A doua zi, pe 17 iulie, mai aveau doar 20 de monede. Pe 18 iulie, toți banii erau pierduți. Atunci el o roagă pe soția sa să-i dea bijuteriile, ca să le amanezeze.

„Am scos cerceii și broșa și le-am privit multă vreme. Mi se părea că le vād pentru ultima oară. (Așa s-a și întîmplat.) Mă durea nespun că trebuia să mă despart de ele: țineam atît de mult la aceste bijuterii, pentru că îmi fuseseră dăruite de Fedea...” Anna Grigorievna își lua rămas-bun de la ele, le săruta; l-a rugat să le amanezeze pe timp de o lună, ca să le poată răscumpăra.

„Fedea s-a lăsat în genunchi înaintea mea, îmi săruta pieptul, îmi săruta mîinile, îmi spunea că sînt bună și generoasă și că nu există pe lume ființă mai bună ca mine...”

El a plecat. Anna Grigorievna a izbucnit în plîns. Era îngrozitor de îndurerată. Totul părea oribil, apăsător, lipsit de speranță, iremediabil. I se părea că o cuprinde o disperare apropiată de nebunie. Plînsul o îneca... „Doamne, cît îmi e de greu! Nu știu dacă îmi va fi dat să mai trăiesc clipe atît de îngrozitoare”.

Au trecut trei ore. În sfîrșit, Dostoievski a venit

acasă, „Mi-a spus că a pierdut totul, pînă și banii obținuți pentru cerceii amanetați (120 de franci). Fedea s-a așezat pe scaun și a vrut să mă ia pe genunchi, dar eu m-am lăsat în genunchi în fața lui și am început să-l consolez... A încercat să mă convingă că este pentru ultima dată, dar n-a putut să continue, și-a sprijinit coatele de masă și a început să plîngă. Da, Fedea plîngea; mi-a spus: „Ți-am luat ultimele lucruri, le-am amanetat și am pierdut”. Am încercat să-l consolez, dar el continua să plîngă. Eram atît de îndurerată pentru el, era îngrozitor cum se chinuia...”

Dar în dimineața următoare, pe 19 iulie, cu ultimele rămășițe ale economiilor (o monedă de aur, una de cinci franci și patru florini), s-a dus din nou la ruletă și a pierdut iarăși totul. Și-a amanetat verigheta cu 20 de franci - și a pierdut! Anna Grigorievna îi oferă pelerina sa scumpă de dantelă (cadou de la mama sa) și verigheta, deși pierduse orice speranță de cîștig. Amărăciunea o sufoca.

Feodor Mihailovici s-a întors acasă seara tîrziu. De data asta i-a oferit un buchet de trandafiri albi și roz. I-a întins ambele verighete. După diferite fluctuații ale norocului, cîștigase 180 de franci și în momentul acela a avut tăria să plece de la ruletă. Bătrînul cămătar, un neamț, în timp ce-i înapoia verighetele, l-a sfătuit: „Să nu mai jucați niciodată, pentru că altfel veți pierde totul”.

Dostoievski nu l-a ascultat. După două zile, toți cei 180 de franci au fost înghițiți de roata ruletei. „Acum nu avem într-adevăr cu ce trăi”, notează Anna Grigorievna pe 21 iulie în jurnalul său.

La Dresda îi plăcea să asculte muzică. Dar aici, la Baden, și acest lucru devine dificil. Prea multe cucoane gătite și împodobite! Jur eu trebuie să umblu într-o rochie neagră veche, în care îmi e îngrozitor de cald și care mai e și inestetică. Dar ce să fac dacă așa trebuie!” Încălțămîntea s-a uzat și e nevoită să-și ascundă picioarele. Nu-i rămîne decît să urce dealul din spatele gării și de acolo să asculte muzica îndepărtată, „care e uimitor de frumoasă”. La Baden se interpretează „Egmont” de Beethoven, „Flautul fermecat” de Mozart, „Lucia di Lammermoore” de Donizetti. Anna Grigorievna caută să uite în lumea acestor sunete teribila realitate a Badenului... „Situația noastră este fără ieșire, notează ea în jurnalul său pe august. Căldura e înăbușioare, copiii urlă, baroasele fierarilor fac un zgomot insuportabil, nu mai avem nici un ban, lucrurile sînt amanetate și s-ar putea să le pierdem, camerele sînt strîmte, nu avem cărți și sîntem pe cale de a fi lipsiți și de masa de prînz...”

Și pe lîngă toate acestea, sînt bolnavi amîndoi. Ea are grețuri, vomismente rebele, dureri mari. El are accese de epilepsie, însoțite de spaima că ar putea muri.

Dar rudele Annei Grigorievna îi trimit ceva bani și astfel soții Dostoievski pot în sfîrșit să părăsească acest „oraș blestemat”, acest „iad”, acest tripou nenorocit care le-a pricinuit atîtea suferințe.

*** fragment din Titanul - Viața lui Dostoievski, L. Grossman, Ed. Lider, București, 1999**

Jucătorul *

La început toată această ruletă era ca o limbă pe care nu o înțelegem; ghiceam doar și îmi dădeam vag seama că mizele se pun pe cifre, pare și impare, și pe culori. Din banii Polinei Aleksandrovna m-am hotărât în seara aceea să încerc cu o sută de guldeni. Gîndul că încep să joc pentru altul mă cam deruta. Sentimentul era extrem de neplăcut și voiam să mă descotorosesc cît mai repede de el. Mi se tot părea că, începînd pentru Polina, îmi subminez propriul noroc. Oare nu poți să te atingi de masa de joc fără să te molipsești imediat de superstiții? Am început prin a scoate cinci frederici, adică cincizeci de guldeni, și i-am pus pe cifra patru. Roata s-a învîrtit și a ieșit treizeci - am pierdut. Cu un sentiment dureros, numai ca să mă descotorosesc de această obligație și să plec, am mai pus încă cinci frederici pe roșu. A ieșit culoarea roșie.

Am pus toți cei zece frederici - a ieșit din nou culoarea roșie. Primind patruzeci frederici, am pus douăzeci pe cele douăsprezece cifre medii, neștiind ce va ieși din asta. Mi s-a plătit triplu. Astfel, din douăzeci de frederici, m-am pomenit deodată cu optzeci. Începusem să suport atît de greu sentimentul acela neobișnuit și ciudat, încît am hotărât să plec. Totuși, am pus toți fredericii încă o dată pe cifra patru. De data asta, a ieșit patru: mi s-au mai vărsat încă optzeci de frederici și, înhățînd toată grămada de o sută șaizeci de frederici, am plecat s-o caut pe Polina Aleksandrovna.

Încă se plimbau cu toții prin parc și am reușit să mă văd cu ea numai la cină. De data asta franțuzul lipsea și generalul și-a luat avînt: printre altele, a considerat necesar să-mi facă observația că n-ar dori să mă vadă la masa de joc. După părerea lui, ar fi tare compromis dacă aș pierde cumva prea mult; „dar și dacă ai cîștiga foarte mult, și atunci aș fi compromis, adăugă el cu un aer plin de importanță. Desigur, nu am dreptul să-ți dictez ce să faci, dar fii și dumneata de acord...” Aici, după cum avea obiceiul, nu termină ce avea de zis. I-am răspuns cu răceală că am foarte puțini bani și, prin urmare, nu pot pierde prea mult, chiar dacă aș începe să joc. Urcînd în camera mea, am apucat să-i dau Polinei cîștigul și să-i spun că altă dată nu voi mai juca pentru ea.

- De ce? mă întrebă ea alarmată.

- Fiindcă vreau să joc pentru mine, îi răspunsei eu, cercetînd-o cu uimire, iar asta mă deranjează.

- Deci, ai în continuare ferma convingere că ruleta este singura dumitale cale de salvare? mă întrebă ea cu ironie. I-am răspuns iarăși foarte serios că da; cît privește siguranța mea că voi cîștiga neapărat, las' să fie caraghioasă, sînt de acord, „dar să fiu lăsat în pace”.

Polina Aleksandrovna insistă să împărțim neapărat pe din două cîștigul din ziua aceea și îmi dădu optzeci de frederici, propunîndu-mi să continuăm și pe viitor jocul în aceleași condiții. Am refuzat hotărît și definitiv jumătatea din cîștig și i-am spus că nu mai pot juca pentru alții nu pentru că nu vreau, ci pentru că precis aș pierde.

- Și totuși, chiar dacă-i o prostie, și eu mi-am pus speranța aproape numai în ruletă, spuse ea gînditoare. Și de aceea dumneata trebuie să continui neapărat să joci pe din două cu mine, ceea ce, desigur, vei face. Spunînd acestea, ieși din camera mea, fără să-mi mai asculte obiecțiile.

* * *

La masa de prînz m-am aflat iarăși într-o stare de surescitare nervoasă ca și cu trei zile mai înainte. Francezul și m-lle Blanche iar luau masa cu noi. Am aflat că m-lle Blanche fusese în timpul dimineții în sălile de joc și văzuse faptele mele de vitejie. De data asta a vorbit cu mine cu ceva mai multă atenție. Francezul a fost mai direct și m-a întrebat de-a dreptul dacă am pierdut banii mei. Mi se pare că o suspectează pe Polina. Într-un cuvînt, e ceva la mijloc. Am mințit la repezeală și am spus că erau banii mei.

Generalul era extrem de mirat: de unde am luat atîția bani. I-am explicat că am început cu zece frederici, că șase sau șapte lovituri succesive, cu dublare, mi-au adus cinci sau șase mii de guldeni și că pe urmă am pierdut totul în două ture.

Toate acestea erau, desigur, plauzibile. Dînd explicații, m-am uitat la Polina, dar n-am putut citi nimic pe chipul ei. Totuși, ea m-a lăsat să mint și nu m-a corijat; de aici am tras concluzia că trebuia să mint și să ascund faptul că am jucat pentru ea. În tot cazul, îmi ziceam în sinea mea, îmi datorează o explicație și mi-a promis de cu dimineață că-mi va dezvălui ceva.

Credeam că generalul îmi va face vreo observație, dar a tăcut; în schimb eu am remarcat pe chipul lui tulburare și neliniște. Poate că în situația lui dezastruoasă îi era greu să asculte cum o grămada atît de mare de aur venise și dispăruse într-un sfert de oră din mîinile unui prost atît de nechibzuit ca mine.

Bănuiesc că în seara din ajun a avut cu francezul o controversă înverșunată. Încuindu-se într-o cameră, au avut o discuție lungă și înflăcărată. Francezul a plecat parcă iritat, iar astăzi, de cu dimineață, a venit din nou la general - probabil ca să continue discuția.

După ce a aflat cum am pierdut, francezul mi-a făcut observația caustică și chiar răutăcioasă că s-ar fi convenit să fiu mai prudent. Nu știu de ce, a adăugat că, deși sînt mulți ruși care joacă, după părerea lui rușii nici nu-s capabili să joace.

- Însă după părerea mea ruleta este creată numai pentru ruși, l-am contrazis eu, și când, la replica mea, francezul a zîmbit, i-am spus că, desigur, adevărul e de partea mea, fiindcă, vorbind de ruși ca jucători, îi ocărăsc mai degrabă decît îi laud și că, prin urmare, poate crede ce-i spun.

- Cum îți argumentezi părerea? mă întrebă francezul.

- Cu faptul că în catehismul virtuților și însușirilor unui occidental civilizată a pătruns, istoricește și aproape sub forma punctului principal, capacitatea de a obține un capital. Însă rusul nu numai că nu e capabil să obțină capitaluri, dar chiar le și risipește, și o face cumva aiurea și urît. Totuși, și noi, rușii, avem nevoie de bani, adăugai eu, și prin urmare ne bucurăm foarte mult și sîntem foarte ahtiați după asemenea mijloace, cum ar fi ruletele, unde te poți îmbogăți deodată, în două ore, fără să muncești. Asta ne ispitește foarte mult; și întrucît jucăm aiurea, fără muncă, pierdem!

- Asta-i adevărat, în parte, remarcă francezul cu încîntare de sine.

- Nu, nu-i adevărat și ar trebui să-ți fie rușine să te exprimi astfel despre patria dumitale, mă dojeni generalul cu asprime și convingere.

- Ba să mă iertați, îi răspunsei eu, căci, zău așa, încă nu se știe ce-i mai mîrșav: necuviința rusească sau mijlocul nemțesc de agonisire prin muncă cinstită?

- Ce idee hidoasă! exclamă generalul.

- Ce idee rusească! exclamă francezul.

Rîdeam, fiindcă aveam un chef nebun să-i întărit.

- În ce mă privește, mai bine aș umbla toată viața cu un cort kirghiz, strigai eu, decît să mă închin idolului nemțesc.

- Care idol? strigă generalul, începînd de-acum să se supere la modul serios.

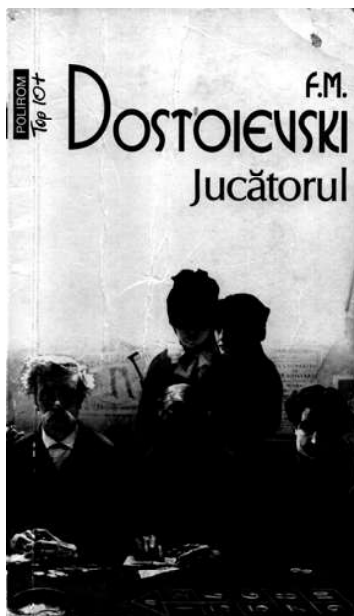
- Modul nemțesc de agonisire a bogăției. Nu sînt de mult aici, însă ceea ce am reușit totuși să remarc și să verific scandalizează rasa mea tătărească. Zău, nu vreau asemenea virtuți! Încă de ieri am izbutit să fac pe-aici un ocol de vreo zece verste. Ei bine, totul e exact ca în cărțile moralizatoare nemțești cu ilustrații: aici, peste tot, în fiecare casă este cîte un Vater, grozav de virtuos și extraordinar de cinstit. Atîta-i de cinstit, încît ți-e și frică să te apropii de el. Nu-i pot suporta pe oamenii cinstiți, de care ți-e frică să te apropii. Fiecare Vater are familia lui, iar seara citesc toți, cu voce tare, cărți moralizatoare. Deasupra căsuței foșnesc ulmii și castanii.

Soarele asfințește, pe acoperiș stă un cocostîrc și

totul e extraordinar de poetic și înduioșător... Nu vă supărați, generale, dați-mi voie să povestesc cît mai înduioșător. Îmi aduc aminte cum tatăl meu, răposatul, tot sub teii din grădiniță, ne citea seara, mie și mamei, asemenea cărțului... Asta pot s-o judec eu însumi cum se cuvine. Ei bine, fiecare familie de aici se află în

deplină robie și supunere față de Vater!. Toți muncesc, precum boii, și toți agonisesc bani, precum ovreii. Să zicem că Vater a agonisit atîția guldeni și se gîndește la feciorul cel mare ca să-i transmită meseria sau peticul de pămînt; pentru asta fiicei lui nu-i dă zestre și ea rămîne fată bătrînă. Tot pentru asta pe mezin îl vinde ca slugă ori ca soldat și banii îi adaugă la capitalul familiei. Zău, așa se procedează aici; m-am interesat. Toate acestea nu se fac decît din cinste, din cinste stăruitoare, încît și mezinul vîndut crede că n-a fost vîndut decît din cinste - și asta-i de-acum un ideal, cînd victima se bucură singură că e dusă la spînzurătoare. Ce mai urmează? Urmează că nici fiului celui mare nu-i e mai ușor: are el o Amalchen, spre

care îl trage inima - dar nu se poate însura fiindcă n-au fost încă agonisiți atîția și atîția guldeni. Și ei așteaptă cumînți și sinceri și merg zîmbind la spînzurătoare. Amalchen are de-acum obraji scofilciți, se usucă pe picioare, în sfîrșit, peste vreo douăzeci de ani, bunăstarea a sporit; guldenii au fost agonisiți cu cinste și virtute. Vater îi binecuvîntează pe fiul său de patruzeci de ani și pe Amalchen ajunsă la treizeci și cinci, cu sîinii zbîrciți și nasul roșu... Făcînd asta, plînge, le dă povețe moralizatoare și moare. Fiul cel mare se preface el însuși într-un Vater virtuos, și aceeași istorie începe de la capăt. Și uite-așa, peste vreo cincizeci sau șaptezeci de ani, nepotul primului Vater adună într-adevăr un capital important și îl transmite fiului său, fiul - fiului și tot așa mai departe, iar peste cinci sau șase generații iese un Rothschild, sau un Hoppe et Comp.², sau dracu' mai știe ce. Ah, cum să nu fie un spectacol măreț: o muncă continuă de o sută sau două sute de ani, răbdare, inteligență, cinste, tărie de caracter, fermitate, calcul, cocostîrcul pe acoperiș! Ce mai vreți, doar nu există nimic mai presus de asta, și din punctul acesta de vedere ei încep să judece întreaga lume, iar pe cei vinovați, adică pe cei care nu seamănă cu ei, îi spînzură pe loc. Ei bine, iată despre ce-i vorba: eu prefer să fac tîmbălău rusește sau să mă îmbogățesc la ruletă. Nu vreau să fiu Hoppe et Comp. peste cinci generații. Banii îmi trebuie pentru mine însumi, nu mă consider drept ceva necesar și accesoriu

pe lângă capital. Știu că am luat-o razna îngrozitor, dar așa să fie. Astea-s convingerile mele.

- Nu știi cât adevăr există în ceea ce-ai spus, rosti generalul cu îngândurare, dar știu sigur că începi să debitezi niște bazaconii insuportabile de îndată ce ți se permite să-ți uiți lungul nasului...

După cum îi stătea în obicei, nu termină ce avea de spus. Dacă generalul nostru începea să vorbească ceva cât de cât mai important decât discuțiile obișnuite de zi cu zi, nu încheia niciodată fraza. Francezul asculta nepăsător, cu ochii un pic holbați. Nu înțelesese nimic din cele spuse de mine. Polina privea cu un fel de indiferență arogantă. Parcă nu numai pe mine nu mă auzise, ci nu auzise nimic din cele ce se vorbiseră de data asta la masă.

* * *

„După ora zece, la mesele de joc rămân jucătorii adevărați, împătimiti, pentru care în stațiuni nu există decât ruleta, care au sosit numai de dragul ei, de-abia observă ce se petrece în jurul lor și nu se interesează de nimic de-a lungul întregului sezon, ci doar joacă de dimineața pînă noaptea și ar fi gata să joace și noaptea întreagă, pînă în zori, dacă așa ceva ar fi posibil. Și întotdeauna se împărștie cu ciudă, cînd ruleta se închide la ora douăsprezece. Și, cînd crupierul-șef, înainte de închiderea ruletei, aproape de ora douăsprezece, anunță: „Les trois derniers coup, messieurs!”³, sînt uneori în stare să mizeze la aceste ultime trei ture tot ce au în buzunare - și într-adevăr cu acest prilej pierd cel mai mult. M-am dus la masa unde mai devreme stătuse bunica. Nu era foarte mare înghesuală, așa că destul de repede am ocupat lângă masă un loc în picioare. Drept în fața mea, pe postavul verde, era scris cuvîntul: „Passe“. „Passe“ e o serie de cifre de la nouăsprezece, inclusiv, pînă la treizeci și șase. Iar prima serie, de la unu la optsprezece, inclusiv, se numește „Manqueu”; dar ce-mi păsa mie de asta? Nu mi-am făcut un plan, nici măcar n-am auzit pe care cifră a căzut ultima lovitură și, începînd jocul, nici nu m-am interesat de asta, cum ar fi făcut un jucător cât de cât chibzuit. Am scos toți cei doisprezece frederici pe care îi aveam și i-am aruncat pe „passe“ din fața mea.

- Vingt deux!⁴ a strigat crupierul.

Am cîștigat și am pus din nou totul: și banii dinainte, și cîștigul.

- Trente et un⁵, strigă crupierul. Iar am cîștigat! Înseamnă că am optzeci de frederici de toți! I-am împins pe toți optzeci pe cele douăsprezece cifre mijlocii (cîștig triplu, dar cu două șanse contra mea), roata s-a învîrtit și a ieșit douăzeci și patru. Mi s-au dat trei fișicuri de cîte cincizeci de frederici și zece monede de aur; în total, cu ce avusesem înainte, m-am pomenit cu două sute de frederici.

Eram parcă în delir și am împins toată această sumă

pe roșu - și deodată m-am dezmeticit! Și numai o singură dată în toată seara aceea, de-a lungul întregului joc, spaima a trecut prin mine cu fiori reci și mi-a făcut mîinile și picioarele să tremure. Am perceput cu groază și mi-am dat seama fulgerător: ce înseamnă pentru mine acum să pierd! În miza aceea era toată viața mea!

- Rouge! strigă crupierul, iar eu mi-am tras sufletul, în timp ce mă furnica cu foc prin tot trupul. Mi s-a plătit în bilete de bancă; deci, am primit în total patru mii de florini și optzeci de frederici! (Pe atunci încă mai puteam urmări socotelile.)

Apoi, mi-aduc aminte, am pus din nou două mii de florini pe cele douăsprezece cifre mijlocii și am pierdut. M-a cuprins turbarea: am înșfăcat ultimele două mii de florini pe care le mai aveam și i-am pus pe primele douăsprezece cifre - așa la noroc, aiurea, fără un plan! De altfel, a existat o clipă de așteptare, asemănătoare, poate, ca senzație cu ceea ce a simțit m-me Blanchard⁶, cînd, la Paris, a zburat din balon la pămînt.

- Quatre! strigă crupierul. În total, cu miza precedentă, iar m-am pomenit cu șase mii de florini. De-acum priveam lucrurile ca un învingător, nu mă mai temeam de nimic, de nimic și am aruncat patru mii de florini pe negru. Vreo patru oameni se grăbiră să pună, după mine, tot pe negru. Crupierii s-au uitat unii la alții și au schimbat cîteva cuvinte. În jur, lumea vorbea și aștepta.

A ieșit negrul. De aici înainte nu-mi mai amintesc nici socotelile, nici ordinea mizelor mele. Îmi aduc doar aminte, ca prin vis, că apucasem să cîștig, mi se pare, vreo șaisprezece mii de florini; deodată, după trei lovituri cu ghinion, am pierdut douăsprezece din ele; apoi am împins ultimele patru mii pe „passe“ (dar de-acum nu mai simțeam nimic; nu făceam decât să aștept, cumva mașinal, fără nici un gînd) - și iar am cîștigat; apoi am mai cîștigat de patru ori consecutiv. Nu-mi amintesc decât că adunam banii cu miile; îmi mai aduc aminte că cel mai adesea ieșeau cele douăsprezece cifre mijlocii, de care mă atașasem. Își făceau apariția cumva regulat - negreșit de vreo trei. patru ori la rînd, apoi dispăreau pentru două ture și iar apăreau pentru trei sau patru jocuri unul după altul. Această regularitate uluitoare se întîlnește uneori periodic și asta-i zăpăcește pe jucătorii zeloși, care socotesc totul cu creionul în mină. Și ce teribile bațjocuri ale sorții se întîlnesc uneori aici!

Cred că de la intrarea mea nu trecuse mai mult de o jumătate de oră. Deodată crupierul m-a înștiințat că am cîștigat treizeci de mii de florini și, întrucît banca nu răspunde pentru o sumă mai mare cîștigată de o singură persoană, ruleta se va închide, prin urmare, pînă a doua zi dimineață. Am înșfăcat tot aurul meu, l-am turnat în buzunare, am înhățat toate bancnotele și am trecut imediat la altă masă, în altă sală, unde era

altă ruletă; acolo mi s-a făcut loc de îndată și eu m-am apucat să pun din nou la nimereală, fără să socotesc. Nu înțeleg ce m-a salvat!

Uneori, de altfel, în capul meu începea să licărească o combinație. Mă atașam de anumite cifre și șanse, dar le părăseam curînd și puneam din nou aproape inconștient. Probabil că eram foarte distrat; îmi aduc aminte că crupierii mi-au corijat jocul de cîteva ori. Comiteam greșeli grosolane. Tîmplele îmi erau learcă de sudoare și mîinile îmi tremurau. Răsăriseră și polonezii, oferindu-și serviciile, dar eu nu ascultam pe nimeni. Norocul nu se curma! Deodată, împrejur s-a iscat o larmă puternică și s-au făcut auzite rîsete. „Bravo, bravo!“ strigau toți, iar unii chiar băteau din palme. Spărsesem și aici banca, încasînd treizeci de mii de florini, iar banca aceasta se închidea și ea pînă a doua zi!

- Plecați, plecați, îmi șoptea vocea cuiva din partea dreaptă. Era un ovrei francez; stătuse tot timpul lîngă mine și parcă mă ajutase din cînd în cînd la joc.

- Pentru numele lui Dumnezeu, plecați, îmi șopti altă voce la urechea stîngă. M-am uitat în trecut. Era o doamnă foarte modest și decent îmbrăcată, de aproape treizeci de ani, cu fața bolnăvicioasă, palidă, obosită, dar care încă mai amintea de minunata ei frumusețe de altădată, în momentul acela îmi burdușeam buzunarele cu bancnotele, pe care le mototoleam de zor, și adunam aurul rămas pe masă. Înșfăcînd ultimul fișic de cincizeci de frederici, am izbutit, neobservat, să i-l strecur în palmă doamnei palide; țineam foarte mult să fac asta și mi-aduc aminte cum degețelele ei subțirele, slăbuțe, mi-au strîns cu putere mîna în semn de cea mai vie recunoștință. Toate astea s-au petrecut într-o clipă.

După ce am adunat tot, am trecut la trente et quarante.

La mesele de trente et quarante joacă publicul aristocrat. Nu-i ruletă, e joc de cărți. Aici banca răspunde pentru o sută de mii de taleri deodată. Cea mai mare miză este tot de patru mii de florini. Nu cunoșteam jocul absolut deloc și nu știam aproape nici o miză, în afară de roșu și negru, care erau și aici. De astea m-am și agățat. Tot cazinoul se înghesuia în jur. Nu-mi aduc aminte dacă în răstimpul acela m-am gîndit vreodată la Polina. Simțeam atunci o încîntare irezistibilă să apuc și să mătur cu palma biletele de bancă ce creșteau morman în fața mea.

Într-adevăr, parcă destinul îmi dădea ghes. De data asta, ca un făcut, a apărut o situație, care, de altfel, se repetă adesea în timpul jocului. Șansa se agată, de pildă, de roșu și nu-l părăsește zece sau chiar cincisprezece ture la rînd. Auzisem cu două zile în urmă că, săptămîna trecută, roșul ieșise de douăzeci și două de ori consecutiv; așa ceva nici nu se mai pomenise la ruletă și oamenii povesteau cu uimire. Desigur, toți

renunță de îndată la roșu și, după ce cade de zece ori, de exemplu, nu se hotărăște mai nimeni să pună pe această culoare. Dar atunci nici pe negru, culoarea opusă roșului, nu mizează nici unul dintre jucătorii cu experiență. Un jucător cu experiență știe ce înseamnă „capriciul întîmplării“. De pildă, s-ar părea că, după ce roșul a ieșit de șaisprezece ori, a șaptesprezecea lovitură se va opri negreșit pe negru. La asta se reped ciotcă novicii, dublează sau triplează mizele și pierd groaznic.

Însă eu, dintr-un capriciu ciudat, observînd că roșul a ieșit de șapte ori la rînd, m-am agățat dinadins de el. Sînt convins că aici era vorba pe jumătate de amor-propriu; voiam să-i uimesc pe spectatori cu riscul meu nebun și - o, ce senzație ciudată! - îmi amintesc clar că deodată, fără nici o provocare din partea amorului-propriu, a pus stăpînire pe mine o însetare teribilă de a risca. Poate că, trecînd prin asemenea senzații, sufletul nu se saturează cu ele, ci numai se excită și pretinde senzații mai puternice, și mai puternice, pînă la istovirea definitivă. Și, zău că nu mint, dacă regulamentul jocului ar fi permis să pun cincizeci de mii de florini deodată, i-aș fi pus negreșit. Împrejur, oamenii strigau că e o nebunie, că roșul tocmai ieșise a paisprezecea oară!

- Monsieur a gagne deja cent mille florins⁷, se auzi lîngă mine vocea cuiva.

Brusc, m-am dezmeticit. Cum ? Eu am cîștigat în seara asta o sută de mii de florini! Păi la ce-mi trebuie mai mult? M-am repezit la biletele de bancă, le-am băgat mototol în buzunar, fără să le număr, am tras lîngă mine tot aurul, toate fișicurile și am ieșit în fugă din cazinou. Toți rîdeau în jur, cînd eu străbăteam sălile, uifîndu-se la buzunarele mele umflate și vîzîndu-mă că merg clătînat din pricina greutateii aurului. Cred că era cu mult peste o jumătate de pud⁸. Cîteva mîini s-au întins spre mine; le-am dat cîțiva pumni de bani, cît am putut să apuc. Doi ovrei m-au oprit lîngă ușă.

- Sînteți curajos! Sînteți foarte curajos! mi-au spus. Dar plecați neapărat mîine dimineață, cît mai devreme, altfel o să pierdeți tot-tot...

Note:

1. Tată (germ.)
2. Celebră firmă bancară din Londra și Amsterdam.
3. Ultimele trei jocuri, domnilor! (fr.)
4. Douăzeci și doi! (fr.)
5. Treizeci și unu (fr.).
6. Sophie Armând Blanchard Blanchard - soția aeronautului francez Jean-Pierre Blanchard (1753-1809), Inventatorul parașutei; a murit într-un Incendiu pe un aerostat.
7. Domnul a cîștigat deja o sută de mii de florini (fr.).
8. Un pud este egal cu 16,381 kg

* fragmente din *Jucătorul*, F. M. Dostoievski, Ed. Polirom, 2011

Soarele melancoliei *

Literatura regilor Franței a fost o literatură clasică, euforică, optimistă. Se bea vinul, nu se cunoștea șomajul tipic pentru sistemul capitalist, nu se practica malthusianismul sub formele aberante la care s-a ajuns azi, se fuma după Nicotin cu măsură, și nu se priza cocaină sau alte *ine* pentru „paradise artificiale”. Literatura franceză din secolele XIX și XX a cunoscut valul pesimismului, cu toate nuanțele, și azi asistăm la pustiirea existențialismului.

Medicii și igieniștii au datoria să intre în dezbateri. Să nu mai lase pe filosofi și poeți de capul lor. Este momentul să li se deschidă ochii și să li se arate obârșia răului. Sublata causa, tollitur effectus. De îndată ce s-a aflat cauzalitatea, efectele devin precare.

II.

Alcoolicii înveterați cunosc un fanatism straniu și o fixitate în idei, suferă de prodigialitate sau de insuportabilă meschinărie. Cultivă de predilecție violența verbală sau fizică. Generalizarea pamfletului, în locul sistemului de gândire filosofică, este curentă. Nu se mai scriu sisteme, ci eseuri, poeme filosofice, epigrame sau telegrame filosofice. Se pun chiar pistolul, bâta sau cravașa pe masă. Un anumit huliganism este caracteristic toxicomanilor alcoolici sau alcoolizați. Alcoolicii lucrează în bandă, au spirit de bandă catilinară și de echipă. Nu se poate subestima contribuția alcoolului la cămășile negre, la cămășile brune și la cămășile verzi. Huliganismul de dreapta, ca și huliganismul de stânga, își au tainicele rădăcini în mizeria beției repetate și devenită cronică. Soluțiile igieniștilor statali se cunosc: lovitura la pungă a contribuabililor aflați pe liziera sau pe ogorul delincvenței larvate sau deschise alcoolice. Din nefericire, experiențele prohibiționiste în SUA și Scandinavia au dat faliment, fiindcă s-au făcut fără moderație, fără lovituri energice și repetate la pungă. În loc să se ușureze consumul vinului clement și al berii benigne, s-a lăsat câmp deschis alcoolurilor tari care, în puțini ani, dărmă organismele cele mai viguroase.

III.

Șomajul merită un capitol special, amănunțit, asupra repercusiunilor sale psihologice. Șomajul, cu spaima lui existențială, nu bânuie numai printre proletari, meseriași, comercianți și liberii profesioniști. Spaima cuprinde pe industriași, pe bancheri și pe milionari. Numai agricultorii simt în afara acestui val de

depresiune psihică. Din această cauză, țărănimea a rămas rezervor de sănătate psihică, nu numai de sănătate fizică, pe care o revarsă asupra orașelor, prin flăcări ei pe care nu-i ucide cu materiale anti-concepționale.

IV.

Malthus a fost un pastor englez din secolul XVIII care s-a ocupat cu probleme economice și demografice. Teologul a fost înspăimântat de șomajul cronic al capitalismului englez și de valurile crizelor. N-a înțeles problema armatei de rezervă a sistemului economic individualist. Șomerii formează armata de rezervă care este absolut indispensabilă armatei active.

Moș Teacă spunea că, din nenorocire, armata se recrutează dintre civili, dar un militar nu se poate civiliza.

Malthus, teolog naiv, a contestat existența armatei de șomeri, dar, în loc să o încadreze la armata de rezervă și s-o stipendieze ca atare, ca pe o necesitate de armă, cu stipendii și alocații de șomaj, a preferat să arunce baia cu copilul, în loc să arunce zoaiele și apa murdară capitalistă.

Malthus a matematizat spaimele sale asupra societății. A constatat că oamenii se înmulțesc în progresie geometrică, pe când alimentele alocate, dacă se înmulțesc în progresie aritmetică.

V.

Nu vom intra în problematica demografiei în corelație cu alimentația. Planeta are resurse enorme pentru alimentarea oamenilor! Nu e nevoie de malthusianism.

Vrem să atragem atenția asupra complexului de castrare care se creează insidios în urma practicilor anticoncepționale. Prin avorturi repetate, femeile se sterilizează. Asistăm *de facto* la jumătate din castrarea genului uman capabil de gestație. Castrarea are efecte psihopatice de care sunt cuprinși, automat, și masculii. Nu intrăm în detalii asupra efectelor psihice la coitus interruptus sau la capotele englezești neomalthuziene. Cine a călătorit prin psihologia abisală și meandrele ei va înțelege că actul genezic nu mai este lin și plenitudinar. Fără plenitudine nu mai este euforie, optimism, sănătate robustă. Actul genezic numai este lin.

Fără liniște avem neliniște, angoasă, spaimă existențială, pe trepte, nevroză.

Mijlocul esențial feminin anticoncepțional este

irigatorul, care transformă alcovul conjugal în bordel, cu mentalitatea aferentă, de precizie și hipermanganat. Sunt amante și adulterine care umblă cu irigatorul în geantă. Farmecul Anei Karenina și al Margaretei este aproape nul, dar nici Faust sau contele Vronski nu erau obstaculați de asemenea instrumente de intimă toaletă modernă. Moașele au considerat întotdeauna lichidul seminal masculin ca pe o hrană a pântecului nevestelor și se vorbea de bucuria la așternut. Sunt mamofi criminali care fac raclaje, recomandă mijloace anticoncepționale (pilule albe, irigator, capot anglais), dar, în orice tratat de ginecologie, se vorbește despre lichidul seminal prețios, necesar femeilor, chiar însărcinate, ca hrană internă și tămăduire la boli. Natura își are legile ei care nu pot fi eludate decât prin sancțiuni aplicate ambilor parteneri. După luna de miere, mireasa înfloarește iar mirele capătă nimb

august de tihnă și stabilitate. Sarcinile repetate ale femeii nu-i ruinează sănătatea, ci i-o consolidează. Regina Maria a României, care era o scriitoare emerită și o femeie deșteaptă, după al șaselea copil a constatat că frumusețea ei legendară a căpătat o nouă eflorescență. Firește, se pot cânta femeile sterpe, gen scândură, cu șolduri strâmte, așa cum le desenează pictorii decadenti și efeminați, așa cum le-a cântat poetul Nae Davidescu de la Slatina-Olt, după maestrul său Baudelaire.

Cu domniile poeți și pictori nu se poate sta de vorbă. Discuția se va termina în coadă de pește, după jargonul parizian (en queue de poisson)! Brusc și fără concluzii satisfăcătoare.

* fragment din *Soarele melancoliei*, Petre Pandrea, Ed. Vremea XXI, București, 2005

Experimente

Aldous Huxley a făcut experimente de utilizare a mescalinei și LSD în anii 1950.

Huxley publică în 1953 lucrarea *The Doors of Perception*. Titlul este inspirat dintr-un vers al vizionarului poet William Blake: „Dacă porțile percepției ar fi curate, totul ar apărea omului așa cum, de fapt, este, adică infinit. Cel care vede, în orice lucru, infinitul îl vede pe Dumnezeu.”

Huxley experimentase mescalina, varianta naturală obținută din cactus a acidului lisergic și a adus intuițiile lui Blake la zi. Teoria lui Huxley este că, din motive pragmatice, de adaptare la mediu și din nevoia de supraviețuire, natura a obturat simțurile omului, lăsând transparent numai acel interval prin care să treacă informația utilă pentru retragerea promptă și pentru acțiunea imediată.

„În viața obișnuită, ochiul se preocupă să răspundă unor întrebări ca Unde? Cât de departe? Cum sunt situate două obiecte unul față de celălalt? În experiența pe care mescalina o produce, întrebările la care ochiul răspunde sunt de alt ordin. Locul și distanța nu mai prezintă interes. Minte percepe intensitatea existenței, profunzimea semnificației și relațiile din cadrul configurațiilor. Religiiile vorbesc despre *această lume* ca de un univers redus la aspectele utilitare, pe care actul de descriere prin limbaj îl încremenește într-o structură pietrificată. *Cealaltă lume* este aceea pe care mintea o percepe nemijlocit, dezinteresat, nelimitat.”

* * *

Timothy Leary (denumit de Richard Nixon „cel mai periculos cetățean american”), cel ce a studiat

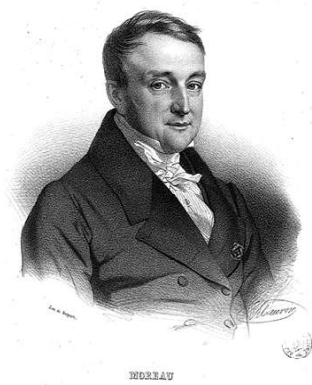
influența drogurilor asupra conștiinței a prevăzut încă din 1986 că internetul avea să devină în anii 1990 ceea ce heroina fusese în anii 1960: un mijloc de acces la experiența eliberatoare.

Experiența navigării în ciber spațiu oferă eliberarea din spațiul tridimensional și timpul linear al internetului.

Imaginarul drogurilor a fost înlocuit de imaginarul internetului.

Adrian Mihalache

* * *

În perioada 1845-1849, dr. Jacques Joseph Moreau a reușit să organizeze la Paris, în hotelul Pimodan (astăzi Hotel Lauzun) din Île Saint Louis, așa numitul *Club des hachiehins*. Participanții la ședințele lunare de intoxicare cu hașiș din clubul parizian al hașișinilor erau mari

scriitori și pictori francezi.

O serie inegalabilă de artiști romantici: Charles Baudelaire, Théophile Gautier, Gérard de Nerval, Eugène Delacroix, Victor Hugo, Honoré Daumier, Alphonse Karr, Alexandre Dumas-tatăl, Honore de

Balzac.

Experimentele făcute în „clubul hașișinilor”, care au influențat în diferite grade operele participanților, sunt descrise în textele publicate ulterior, mai ales de Baudelaire și Gautier.

A. Oișteanu - Narcotice în cultura română

Jacques-Joseph Moreau de Tours cântând la pian, desen de Théophile Gautier aflat sub influența hașișului în 1845

Spovedania unui mâncător de opiu

Opiu nepărtinitor, subtil și a tot cuceritor!

Tu potolești cu același balsam inimile săracilor și ale bogaților, rănilile ce nu vor să se vindece și durerile sfâșietoare care „îndeamnă sufletul să se răzvrătească”.

Opiu elocvent!

Cu puterea ta retorică, înlături gânduri de mânie, știi să înduioșezi și să stârnești

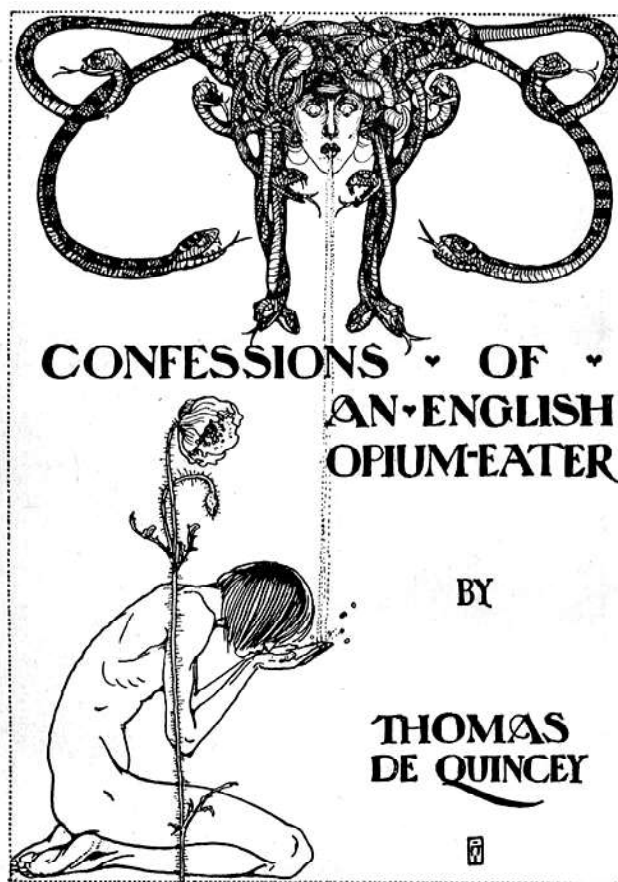
mila și printr-o noapte de somn pogorât din cer, trezești în inima ucigașului amintiri de când era copil și îi speli mâinile de sânge.

O! Opiu nepărtinitor!

La judecata din vise ajuți pe nevinovații năpăstuiți, pedepsești pe martorii falși și răstorni sentințele judecătorilor nedreți; și din anarhia „somnului frământat de vise” chemi la lumina soarelui chipuri frumoase, îngropate de mult și fețe blânde care ți-au vegheat copilăria, curățate de „întinarea mormântului”.

Numai tu împărtășești aceste daruri omului și în mâinile tale sunt cheile raiului, opiu nepărtinitor, subtil și puternic.

Thomas de Quincey, *Spovedania unui mâncător de opiu*, 1821

* * *

Nu sunt decât un alcoolic care s-a făcut scriitor ca să poată rămâne în pat până la prânz. Dacă se întâmplă ceva rău, bei ca să uiți; dacă se întâmplă ceva bun, bei ca să sărbătorești; dacă nu se întâmplă nimic, bei ca să se întâmple ceva.

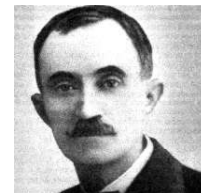
Charles Bukowski

* * *

Plouă, plouă, plouă
Vreme de beție
Și s-ascuți pustiul
Ce melancolie.

George Bacovia

* * *

I-am spus lui Eugen Ionescu că alcoolul este diabolic și că atâta vreme cât o să bea, nu va putea ieși din infern.

Emil Cioran

Portretul lui Théophile Gautier (1811-1872) realizat de H. Maily

Senzaționalul act de lectură

De ce să citim? Din ce în ce mai des mă lovesc de această întrebare din partea elevilor mei de liceu. Într-o eră în care tehnologia înlocuiește totul, nici măcar cărțile în format

electronic nu par a mai avea succes la public. Timpul pare a fi principalul vinovat invocat de generațiile actuale. „- Nu mai e timp și pentru lectură!”

Pornind de la această afirmație a generației actuale de liceeni, am căutat să aflu istoria lecturii. Să văd cum a început totul și cum am ajuns în acest punct în care, ca orice organism viu, ce se naște, trăiește și moare, lectura pare a se apropia de ultima fază descrisă. Se va reinventa cititul, asemenea unui organ cu putere de regenerare sau va sfârși, ca un animal inadapdat?

Conform „Dicționarului latin-român” scris de Gheorghe Guțu, termenul de „lectură” provine din latinescul „lectio”. Verbul „a citi” vine din latinescul „legere” care înseamnă „a culege”. Metaforic, cititul este asociat cu acțiunea de a secera un câmp. Această concepție despre lectură evidențiază rezultatul ei: cititorul a semănat, a îngrijit și a cules. Ce anume? Cunoștințele semenilor săi!¹

Lectura trece de-a lungul anilor prin trei mari „revoluții”³.

O primă schimbare radicală a constituit-o abandonarea oralității, obișnuită în Antichitate și Evul Mediu și adoptarea lecturii vizuale, oculare.

O a doua „revoluție” coincide cu descoperirea tiparului de către germanul Johannes Gutenberg. Această descoperire se face în perioada de apogeu a Epocii Luminilor și de ecluziune a preromantismului, când numărul știutorilor de carte crește, iar lectura încetează să fie doar elitistă și intensivă.

A treia etapă este trecerea la suportul electronic. Numărul bibliotecilor virtuale este în creștere, cu toate că s-a consemnat într-un articol cu titlul „Paradoxul din lumea cărților. De ce încep să crească vânzările de cărți tipărite”, din octombrie 2017, publicat pe site-ul *m.digi24.ro*, că în Statele Unite, vânzările de cărți digitale au scăzut în 2016 cu 17%, în vreme ce cartea fizică a urcat cu aproape 5%. Totodată, se consemnează că în Canada se cumpără mai puține e-bookuri, iar această tendință este una generalizată.²

Tranziția de la lectura publică la cea privată nu poate fi delimitată cu granițe clare. Lectura cu voce tare a fost practică în Antichitate și Evul Mediu, însă lectura cu voce tare în fața unui public s-a perpetuat până la începutul perioadei moderne.

Practica medievală a lecturii cu voce tare în timpul meselor, în mănăstiri, la curțile regale, s-a perpetuat în

secolele al XVI-lea și al XVII-lea. Lectura cu voce tare acasă, în familie, s-a perpetuat în secolul al XIX-lea cel puțin ca un ideal, după cum arată numeroase imagini.³

S-a creat o comunitate de cititori odată cu apariția ziarelor. S-a încurajat astfel lectura cu voce tare, oamenii citind aceleași știri aproximativ în același timp. Frumusețea unei astfel de lecturi a fost surprinsă și de Marin Preda în romanul „Moromeții”, volumul I, când Ilie Moromete le citește din ziar bărbaților din sat, la fierăria lui Iocan.

Obiceiurile de lectură erau diferite și în funcție de clasa socială. Clasele mijlocii tindeau să citească în intimitate, în timp ce clasele muncitorești ascultau textele citite în public.

Cu cât cartea devine mai populară, se afirmă o opoziție dintre două stiluri de lectură, unul caracteristic forului privat, celălalt articulat pe sociabilitatea familiei, a grupului de oameni alfabetizați sau a străzii. Până târziu, pentru clasele dominante, lectura rămâne un exercițiu de societate, colectiv și deschis.⁴

În secolul al XVIII-lea, în Franța, lectura se făcea împreună cu alții. Existau numeroase locuri pentru lectură: cabinetul librarului, biblioteca, saloanele, societățile literare. Lecturile paralele se făceau împreună cu prietenii, lor urmându-le un schimb de păreri.

Lectura rurală era mult diferită de cea urbană care era tainică, silențioasă și individuală. Potrivit unui tablou pictat de Greuze la Rétif, „Paysan qui fait la lecture à ses enfants”, lectura cu voce tare a țăranilor cimentează comunitatea familială, extinsă la toți cei care lucrează la fermă.⁵ Lectura comunitară înseamnă o lume unde nimic nu este ținut ascuns, unde știința este împărțită frățeste și cartea respectată.

Cărțile din secolul al XV-lea erau adesea *in folio*, cu caractere mari și erau citite pe suporturi și pupitre. În secolele ce au urmat au devenit populare cărțile *in octavo*, de dimensiuni mici.⁶ Pornind de la acest format, istoricii au tras concluzia că stilurile de lectură s-au modificat între 1500 și 1800. S-au identificat cinci tipuri de lectură: lectura critică, lectura periculoasă, lectura creativă, lectura extensivă și lectura privată.⁷

Lectura critică apare târziu. Ea oferă posibilitatea de a compara opinii diverse propuse în cărți diferite pe același subiect. Până atunci cartea era privită cu respect și chiar cu reverență. Biblia mai ales era considerată un obiect sfânt și era uneori folosită pe post de medicament, fiind așezată pe perna celui suferind. Paginile ei erau deschise la întâmplare, iar pasajele ce apăreau în fața ochilor erau tratate ca un mesaj din partea Divinității.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, lectura era privită ca îndeletnicire periculoasă, mai ales pentru

femei și pentru oamenii de rând. Se credea că lectura sucește mințile, creează un dezechilibru sufletesc. Totodată se credea că exercită o atracție demonică și încurajează relațiile amoroase în afara căsniciei. În Germania sfârșitului de secol al XVIII-lea se vorbea despre lectură în termeni precum „lesewut”- furia de a citi, „lesesucht”- pasiunea de a citi și „leserei”- foamea de a citi.⁸

Critica împotriva lecturii practicate în exces viza cu precădere romanul sentimental. Acest tip de roman era mai ales citit de femei. Acestea riscau să-și piardă castitatea și puritatea. Despre persoanele necultivate se credea că nu își puteau controla dorința de a citi. Acestea se identificau de multe ori cu personajele, confundând viața reală cu ficțiunea. Într-un articol publicat de profesorul universitar Alexandru Ofrim, cu titlul „Viciul lecturii”, acesta menționează că numai elitele masculine, care dispuneau de un bun control al sinelui, puteau include lectura în viețile lor, fără a se afla în pericol.⁹

Dicursul teologic și moral care prezenta lectura ca *periculosa in fide* (periculoasă pentru credință), a fost completat de cel medical.

Lectura este comparată cu efectele narcoticelor, alcoolului și drogurilor. Este privită ca un viciu și duce la decădere fizică și morală. Ba mai mult, este contagioasă! Mai ales lectura romanelor pare a provoca femeilor stări de iritabilitate, nimfomanie, epilepsie. Câteodată, le conduce chiar la nebunie.¹⁰ Rousseau a criticat literatura de ficțiune, pe care nu o recomanda copiilor și tinerilor.

Tot Rousseau asociază lectura, într-un fragment din „Noua Eloisă”, cu un aliment, iar lectura cu digestia. El încurajează cititul moderat urmat de o lungă perioadă de „rumegare” a pasajelor. Acest tip de lectură poartă numele de lectură intensivă. Odată cu răspândirea cabinetelor de lectură și a tipografiilor, apare un alt tip de lectură, de tip extensiv: lectura silențioasă și rapidă, care are ca prioritate cantitatea și încurajează sărirea unor pasaje. Cărțile nu mai sunt parcurse integral, iar momentul de aprofundare se scurtează.¹¹ Lectura intensivă continuă să existe, cu precădere în beletristică, deci izolat. Lectura extensivă s-a generalizat, ea devenind și mai puternică odată cu apariția Internetului.

Prin trecerea la suportul electronic, lectura se dematerializează deoarece cititorul nu mai intră în contact direct cu cartea, obiect fizic, palpabil, ci accesul la text este intermediat de un „software”. Cărțile încep să nu mai aibă semne de identitate. Prin urmare, nu mai există diferențe între un volum din Biblioteca pentru toți și un volum in-folio, între o carte foarte veche și un articol de gazetă. Texte diferite pot fi deschise pe ecranul computerului și consultate în paralel. Ele pot fi răsfoite și citite pe sărite, în funcție de informația căutată. Lectura electronică presupune

o participare intensivă, o atenție sporită și o mobilizare serioasă a funcțiilor cognitive.

Ce îi rezervă oare viitorul senzaționalului act de lectură?

Care va fi oare a patra „revoluție”?

Note:

1. Cf. Christian Vandendorpe, *Du papyrus à l'hypertexte*, Boréal, Québec, Paris, 1999, pag.207

2. Cf. <https://m.digi24.ro/magazin/timp-liber/cultura/paradoxul-din-lumea-cărților-de-ce-incep-sa-creasca-vanzarile-de-carti-tiparite-812237>

3. Cf. Asa Biggs, Peter Burke, *Mass-media. O istorie socială*, Editura Polirom, Iași, 2005, pag.67

4. Cf. Roger Chartier, *Lecturi și cititori din Franța Vechiului Regim*, Editura Meridiane, București, 1997, cap. V, pag.182

5. Idem, pag.222

6. Cf. Asa Biggs, Peter Burke, *Mass-media. O istorie socială*, Editura Polirom, Iași, 2005, pag.66

7. Idem, pag.63

8. <https://en.m.wikipedia.org/wiki/Lesesucht>

9. <https://www.scribd.com/document/40695257/Viciul-lecturii-Dilemateca>

10. Cf. Alexandru Ofrim, articolul *Cum citeau femeile. Reprezentări ale lecturii feminine*, Dilema veche, 15 septembrie 2011, <http://dilemaveche.ro/sectiune/dilemateca/articol/cum-citeau-femeile-reprezentari-ale-lecturii-feminine>

11. Cf. Christian Vandendorpe, *Du papyrus à l'hypertexte*, Boréal, Québec, Paris, 1999, pag.170

Anca Boldea
Doctorand la Facultatea de Litere,
Universitatea București

Angela Baci

ora 14.30

nimeni nu mă cunoaște atât de bine
ca mandarinul miraculos.
nu e aici cu mine
dar îl văd

așezat pe scaunul din față
pălăria verde de fetru stă alături
citește acum meniul.
„eu știu ce vreau, tu știi?”
aceeași întrebare în fiecare zi.
nu vede bine prin ochelarii cumpărați de la lidl.
nu vrea să meargă la doctor.

o fi având el un vraci
unde va în pustiu.

nobody knows me better than
the miraculous mandarin.
he is not here
but I see him all the same.
seated, he faces me
his green felt hat next to him
he reads the menu.
„I know what I want. do you?”
the same question, day in, day out.
his glasses which we bought at lidl are not much help.
he won't see a doctor.
somewhere in the desert
he probably has a healer who takes care of him.

ora 14.33

„ce doriți astăzi?”
întreabă tânăra domnișoară
cu șorț maro pe care scrie
cu litere albe „charli”.
ploaia se aude mai tare pe acoperiș.

nu mă grăbesc.
desenez cu degetul pe masa de lemn.
se umple
cafea. corn. farfuria colorată.
pliculețe cu zahăr. brun și alb.
rețeta de clătite. tu.

pe biletul din buzunar
rămas de la tine:
pâine
ouă
lapte
mere
cereale

împăturesc biletul
îl pun în buzunar.

„what will it be today?”
asks the young lady
with a brown apron on which
„charli” is written in white letters.
rain patters steadily on the roof.
I take my time.
I draw lines with my finger on the wooden table.
the table fills up.
coffee. bagel. coloured saucer.
sugar bags. brown and white.
the pancake recipe. you.
in my pocket
the note you left:
bread
eggs
milk
apples
cereal
I fold it
and hide it my pocket.

Shota Iatashvili - Georgia

Shota Iatashvili s-a născut în 1966. Este poet, prozator, traducător de literatură și critic literar. A publicat un număr mare de volume de poezie, patru cărți de proză și o carte de critică literară. În 2007 și 2011 a obținut Premiul SABA, cel mai prestigios premiu din Georgia, iar în anul 2009 a primit Premiul de Poezie „Kievskie Lavri” (Ucraina), în 2018 premiul literar Klemens Janicki pentru cartea de poezie „Golden Ratio” (Polonia) și tot în 2018 Premiul de Cristal Vilenica la Festivalul Internațional Vilenica (Slovenia). Operele sale au fost traduse în engleză, germană, franceză, italiană, olandeză, portugheză, română, chineză, rusă, polonă, cehă, slovenă, suedeză, finlandeză, estonă, lituaniană, ucraineană, belarusă, turcă, albaneză, armeană, azerbajeană etc. A luat parte la numeroase festivaluri literare internaționale. Este redactor-șef al publicației literare *Akhali Saunje* (Noua comoară).

* * *

dar atunci te-ai ras în cap și-ai plecat
pe când abia am scăpat
de mătura mare a frizerului.

câțiva ani mai târziu
atârnăm liber pe una din
cosițele tale lungi,
dar m-ai smuls cu cealaltă.

mai târziu am încercat să mă prefac
într-o picătură de șampon,
și-am,, și reușit,
dar cu dușul fierbinte
m-ai spălat de tot
din părul tău atins de aur.

și pe când presiunea mare a apei
dilua murdăria sacră a trupului tău
și mă spăla spre gura deschisă
lacomă a podelei dușului,
am fost uimit să văd un fir de păr apropiindu-se
de mine și m-am ținut de el ca și cum
ar fi adevărul.

* * *

Rochia strâmtă de primăvară
din jurul trupului tău
mă uimește
ca și cum sufletul tău ar fi înfășurat
într-o haină de iarnă.

Știi, presupun,
că metabolismului nu
are loc doar în organism.

Știi, presupun,
elemente ale rochiei tale
se amestecă cu sângele tău
și carbohidrații sunt
norul tău haina-aripă.

Aceasta-i chimie, nu erotism.

Această chimie, poate chiar estetică,
dar în niciun caz
o confesiune plină de imaginație a dragostei.
Această difuziune a rochiei și sufletului
este explicată de cartea mea de chimie.

Nu-mi spune că sunt un chimist obișnuit

Știu de-acum
cămașa mea galbenă este
un galben necenzurat
și nu are nici măcar o urmă
a difuziunii furiei din Florile-Soarelui lui Van Gogh.

Un sărut

Când ai diabetul deficienței de cuvinte
trei lingurițe pline de cuvinte
le pun în sângele tău și le amestec bine,
în același timp suflu-n ele respirație
încât să se răcorească repede și
apoi pun buza ceștii
la buzele mele.

Între timp țin ceașca
cu ambele mâini
strânsă bine.

Și când pun ceașca goală
pe jos și de pe fundul ei
aud sunete
șovăielnice ridicându-se,
simt în ele
dulceața
lingvistică
a zahărului adăugat.

traducere de **Peter Sragher**

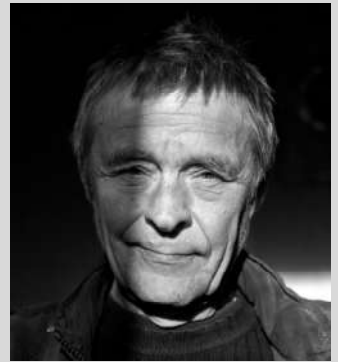
J.K. Ihalainen - Finlanda

Poet, traducător literar, editor, bookmaker. S-a născut în 1957 la Tampere, Finlanda. Ihalainen a scris 33 de cărți de poezie, mai ales în finlandeză, dar și în engleză, daneză și suedeză începând cu 1978. A scris 10 cărți despre Mongolia, Istoria Wenzilor, Arthur Rimbaud, Bani primitivi, Locuințele nomazilor și Etnopoezie din Euroasia. A tradus 10 cărți de poezie: Paul Bowles, Gary Snyder, Jerome Rothenberg, Patti Smith, Diane di Prima, John Cage și Etnopoezia.

Are propria sa *printing house* și Editura *Palladium Kirjat* în localitatea Siuro din Finlanda.

A primit Premiul *Eino Leino* (2010, Finlanda).

A citit din poezia sa la *Cothenburg Poetry Festival* (1984, 1985), după care în URSS, România, Albania, Norvegia, Turcia, Italia, Letonia, Kenya, Marea Britanie și Olanda. Din 1992 a început să dea performanceuri în toată Finlanda cu mulți muzicieni. A publicat 5 CD-uri cu unгурul Sándor Vály. Ihalainen organizează International Annikki Poetry Festival în Tampere din anul 2003.

Not that red

It is not that red
 it is maybe the red of Red Square
 German Cessna 172 parking in front of the
 Kremlin or it is the red of crimson of Tibetan monks
 or it is the red of a paperback stained with cheap
 red wine or it is the red of a winter apple, red of
 chili
 the red of a fire brigade, the red of a timbered house
 it is red like rage for buying
 it is red like the sky when the paint factory is
 burning
 I hope the red would be your color

Or maybe your color is rather the blue of Berlin
 it is the blue of a Sikhim garage
 it is the blue of Sahara Tuareg Men
 it is ice blue and there is a hole in it
 it is the blue of the Lapland night sky
 blue like a Gitanes cigarette box
 with the gypsy lady playing tambourine
 it is the blue of melancholy, blues of dreaming
 I hope this would be your color

no, it may not be blue anyway
 it is for certain white like milk
 white like a goat cheese
 it is white like Pepsodent white like Snow White
 it is confectioners' sugarwhite
 it is a white broken line in the middle of the road and
 it dances it is white upside down and it turns very
 black
 it is black like the flabby handshake of Satan
 it is black like the black box in a Tupolev
 it is black like an overweight well
 it is black like a hungry panther
 black like brake pads
 it is a black thirst

Nu acel roșu

Nu este acel roșu
 Poate este roșul Pieței Roșii
 Un Cessna german 172 parcând în fața
 Kremlinului sau este roșul stacojiu al călugărilor
 tibetani
 sau este roșul volumelor broșate pătate cu vin roșu
 ieftin sau este roșul unui măr iarna, roșu de chili
 roșul unei brigăzi de pompieri, roșul unei case
 de lemn este roșu ca furia cumpărăturilor
 este roșu ca cerul când arde fabrica de vopseluri
 sper că roșu poate fi culoarea ta

Sau poate culoarea ta este mai degrabă albastru de
 Berlin
 este albastrul unui garaj din Sikhim
 este albastrul unui Tuareg din Sahara
 este albastrul gheței și e o gaură în el
 este albastrul cerului noaptea în Laponia
 albastru ca o cutie de țigări Gitanes
 cu țiganca ce cântă la tamburină
 este albastrul melancoliei, bluesul visării
 sper că aceasta poate fi culoarea ta

nu, ar putea să nu fie oricum albastru
 cu siguranță este albul ca laptele
 albul ca brânza de capră
 este albul ca Pepsodent albul ca Albă ca Zăpada
 este albul de zahăr al cofetarului
 este o linie albă întreruptă în mijlocul drumului și care
 dansează este alb cu susul în jos și devine foarte
 negru
 este neagră ca strângerea de mână flască a lui Satan
 este neagră ca și cutia neagră într-un Tupolev
 este neagră ca fântână supraponderală
 este neagră ca o panteră înfometată
 este neagră ca plăcuțele de frână
 este neagră ca setea

prezentare și traducere de *Peter Sragher*

Martina Straková - Slovacia

Poetă și traducătoare slovacă contemporană. A absolvit studii culturale la Universitatea Comenius din Bratislava și de filosofie la Universitatea din Bielefeld, Germania. Doctorat în filosofie la Universitatea Constantin Filosoful din Nitra, Slovacia. Preocupări: filosofie a vieții, filosofie morală, antropologie culturală și socială, pictură, poezie. Publicată în „Antologia Poeziilor de Limbă Germană” nr. XV și XVI și în unele reviste literare slovace. Unele dintre textele sale au fost difuzate la postul național slovac de radio. De cinci ani de zile conduce un workshop de scriere creativă Bring Your Poem (Adu-ți poemul). Volumul său de debut în poezie, *Pohľadnice z neviditeľných miest* (Ilustre din locuri invizibile - 2019), cu toate că de curând apărut, s-a bucurat de o foarte bună primire din partea criticii de specialitate și a cititorilor.

I. bralo ma privinulo

k svojej podstate
ktorá je zrazu na dotyk

celkom hebká

vchádzam do spomienky
liečivej vône
kamiliek

túlam sa poľami
púpavy, ľubovníka, černice a čakanky
len aby som sa vrátila

pod náš luster

a znova objavila porcelán, čipky

a čaj

II. slová zvlásočnievajú

– chromozómy
rozvíjajúce sa do života
miazgy

dvíha sa vietor
krdľov slovných stvárnení
tvojich myšlienok
– pavučina vláknitých stoniek sukulentov
spája pohľadom neviditeľné

a jediná orchidea v obývačke
jednoducho je
zdieľaním všadeprítomnosti
života

I. m-a cuprins m-a purtat către sine

până la esență
care dintr-o dată este atât de aproape

atât de mățăsoasă

pătrund în amintirea
aromei tămăduitoare
a muștelului

hoinăresc pe câmpuri
de păpădie, merișor, mure și cicoare
doar pentru a mă întoarce

sub candelabru nostru

II. spiralele cuvintelor se înalță dintre ierburile moarte

- cromozomi
evoluând către stadiul de viață
limfatică

se pornește vântul
stolurilor de reprezentări verbale
ale gândurilor tale
- o urzeală fibroasă de tulpini suculente
țesând un peisaj al invizibilului

iar singura orhidee din camera de zi
pur și simplu este
un mod de a vesti omniprezența
vieții

traducere și prezentare de Mircea Dan Duță

Gânduri în derivă

Dumitru ANGHIEL

Volumul de proză scurtă *Gânduri în derivă*, Editura InfoEst, Siliștea, Brăila, 2018, 112 pagini, semnat de Valeriu Ion Găgiulescu, cu un titlu incitant, provocator și cu o doză de metaforită pe măsura antecedentelor vocaționale de o mereu altă tematică și pe un alt gen literar, epic și liric, nu-mi modifică perceperea ideală a personalității scriitorului teleormănean, dar nici nu mă convinge că și-ar fi schimbat opțiunile imprevizibile ale prestațiilor sale de creator de literatură.

Valeriu Ion Găgiulescu este prozator și poet, dar parcă n-are astâmpăr și tot încearcă mereu altceva, după debutul editorial cu orgoliosul ...*Ca floarea câmpului*, Editura Tipoalex, Alexandria, 2006, insinuându-se perseverent, obsedant și convingător pe un lait-motiv epic de coloratură nostalgică. Deși par ostentativ așezate pe fundalul unei Istории tulburi și nefericite, marcată de ultimul Mare Război, de experiența comunismului și a ideologiei sale nefaste, traiectoriile individuale ale personajelor romanului ...*Ca floarea câmpului* stau sub semnul unui destin implacabil, al necesității și întâmplării din filosofia materialistă a lui Karl Marx. Soarta personajelor este parcă dictată de puteri oculte, dirijată de zeități malefice, ca în țesătura scenică a dramaturgiei grecești clasice, marcată de evoluții fără ieșire.

Eroii romanului sfârșesc tragic, pentru *păcate* de care nu se fac vinovați decât în măsura în care întâmplarea absolut nefericită produce consecințe fără rezolvare dintr-o etică și morală aflate la granița dintre norme ritual-religioase și legi juridice, între coduri divine și coduri de procedură penală.

Valeriu Ion Găgiulescu este jurist, este prozator dar este și *poet*, așa cum o dovedește volumul de versuri *Potcovarul lui Pegas*, Editura Opinia, Brăila, 2008, cu o poezie în „*dulcele*” stil clasic, consacrat, cu reguli ale prozodiei ca de început de *EV* liric, un fel de *retroneoanacreontic*, sfidând nonșalant tot ceea ce se scrie astăzi, mai ales în *formă* decât în expresie semantică și nici nu se consideră

Valeriu Ion Găgiulescu

Gânduri în derivă

demodat. Poezia sa bravează prin încercarea de a rămâne poem, odă, pastel, imn, gazel sau elegie, și nici nu se străduiește să salveze aparențele *unei nealinieri* la curente, direcții, modele..., chiar dacă, în clipele sale de reverie și intimitate lirică, se gândește că *NOUL* din orice domeniu s-a impus, a învins, a convins până la urmă.

Romanul *Amurg*, Editura InfoEst, Siliștea, Brăila, 2017, vine cu noutăți compoziționale, deoarece faptele personajelor, ca și ecoul lor în conștiința autorului se recompun justițiar cu accente de... *cod penal* al unei culpabilități în derivă, tocmai pentru că *Istoria* este incapabilă să le anuleze stigmatul unei minime *clauze de non-vinovăție*. Explicația unui astfel de discurs narativ s-ar afla în faptul că prozatorul V.I. Găgiulescu este un jurist (cu state vechi de serviciu la Judecătoria teleormăneană și cu prestații notorii la Baroul de avocați din Tr. Măgurele), care a schimbat *roba* literei de Lege din Codul de procedură penală cu *fracul* de ceremonie al Limbii Române artistice și literare și și-a construit personajele romanului *Amurg* după

tipul și arta Oratoriei, care s-ar pleda *vinovat* în acuze și insinuări probatorii ale unei Istории cu ideologii contrafăcute.

Scriitorul-jurist sau juristul-scriitor își îmbracă epicul după *coduri* ale Legii metaforei, iar personajele sale, mai ales cei trei grobieni povestitori de întâmplări, cu o biografie aflată sub semnul maleficului se găsesc permanent sub incidența complexului nevinovăției protejate până la decizia incriminatorie cu martori și sub prestare de jurământ! De fapt, întreaga structură a romanului „*Amurg*” este o copie legalizată a unei pledoarii susținută la *Bară* de scriitorul-avocat al apărării, care nu acceptă decât *expertiza* unei realități imperturbabile după un *cod penal* moral, intransigent și *fără drept de... recurs*. Până la urmă, în cele două romane, V.I. Găgiulescu acuză vehement ISTORIA și-și grațiază generos personajele, pe care le consideră victime, chiar când poartă stigmatul de torționari.

Am apelat la acest periplu de proză și poezie, pentru a releva personalitatea... „*incomodă*”, dar cu totul originală a domnului Valeriu Ion Găgiulescu, și a semnala, din nou, cu aceeași derutantă uimire, noua „ieșire la rampă” a literaturii de impact cu volumul *Gânduri în derivă*, în care sunt adunate treisprezece... povești, povestioare, șotii, eseuri, pamflete, satire, memorii, gâlceve, spaime și „mârâieli” sau nu știu cum să le mai numesc!?, izvorâte dintr-o încrâncenată *ceartă* cu lumea, cu toată lumea din jurul său.

Cele mai multe *gânduri în derivă* vin cu certitudine din sufletul său răvășit de atâtea dilematice pretexte din zona răzvrătirii, în tonalitatea și ritmul agresiv al celebrului *Dans al săbiilor* din baletul *Gayaneh*, de Aram Haciaturian. Există în proza lui Valeriu Ion Găgiulescu o elegantă atitudine de scriitor-manifest, cu o încrâncenată apetență pentru un *alteva* din zona de o intimitate agresivă, protestatară, pe care și-o asumă nonșalant și fără senzația culpabilității.

Primul dintre cele 13 eseuri deschide „cutia Pandorei” pentru vocația literară a autorului și-i justifică parcursul de creație, cu note de biografie lămuritoare și de un sentimentalism ușor desuet dar de-o sinceritate emoționantă.

Pretextul lansării primei sale cărți, romanul *Amurg*, dincolo de festivismul firesc, i-a deschis sufletul prozatorului V.I. Găgiulescu în limitele unei teribile surprize din orizontul celebrului personaj al scriitorului francez Moliere care... „*nu știa că face*

proză!?”

În cel de-al doilea text, scriitorul este „pus pe gâlceavă” nu neapărat din perspectiva unei agresivități oarecare, banală sau cărcotașă, ci provocată de o anume sensibilitate nuanțată intim din împotriviri fără motivații alarmante sau „explodează” împotriva propriei incapacități de a-și stăpâni reacțiile sufletului său încercat de multe, foarte multe „*alergii*” intime.

V.I. Găgiulescu este un nostalgic fără leac, de-o sensibilitate pe care n-o poate stăpâni; sufletul său, angoasat, este permanent în derivă, iar gândurile sale mereu „*o iau razna*”, nestăpânite și în „*alertă de gradul zero*”. Într-un *crochIU* memorialistic are opinii pertinente *Despre muzică*, foarte firești, pentru că este fiul unei soprane de la Opera din Chișinău, de unde a moștenit *gena* unei astfel de înclinații artistice. Are opinii pertinente despre fenomenul *manele*, pe care-l explică doct, cu trimiteri la Dicționarul Candrea-Adamescu (1930) și-i explică cu umor *derapajul* semantic în melodiile românești contemporane.

Un întins *eseu* cu accent pe calitatea umană a sincerității, cu multiplele sale valențe stilistice, face trimiteri dintre cele mai năstrușnice, de la Cain și Abel, din Cartea Sfântă, și până la exemple din toate mediile sociale, ori pe comportamentele cele mai concludente: „de când încep copiii să mintă!”

Domnul Valeriu Ion Găgiulescu este un eseist imprevizibil și „atacă” în „*presto cantabile*” orice temă, ca, de pildă, în satira epică de doar câteva pagini, miracolul zarului norocos 6-6 al jucătorilor împătimiti de table; are o fascinantă dezlegare a miracolului hazardului în viața oamenilor și încheie cu un poem, șugubăț i-aș zice, *Dublele vârstei* (pag. 70).

Lait-motivul tematic obsedant al volumului *Gânduri în derivă* rămâne cantonat în perimetrul emoțional al meditației și al atitudinii civice a scriitorului, cu ritmicitatea tonală, în creștere impetuoasă, a cunoscutului *Bolero*, de Maurice Ravel, iar consecințele etice, morale și de recesiune sufletească sfârșesc în finalul, impetuos și el, dar lăsând loc echilibrului eliberator.

În fine, există în această carte tot felul de gânduri, unele foarte oarecare, altele... năstrușnice, dar Valeriu Ion Găgiulescu a ales să facă din ele o *risipă* interesantă de observații de cultură și civilizație: „Iată, deci, o fericită îmbinare între anume principii filosofice și un mod de gândire profan” (pag. 110).

O istorie a evreilor din Galați *

Ghiță NAZARE

Istoria evreilor din Galați, scrisă de Lucian Herșcovici, gălățean prin naștere și educație primară, istoric format la facultatea de profil a Universității „A.I. Cuza” din Iași, doctor în istorie a Universității Philadelphia, trăitor în Israel, și Violeta Ionescu, recunoscută scriitoare din Galați, este o carte monumentală: două volume, trei părți, 19 capitole, peste 1050 pagini. Este istoria unei comunități care și-a lăsat puternic amprenta personalității sale asupra evoluției istorice a Galațiului, începând încă din secolul al XVI-lea. „Realizările comunității evreiești gălățene, de la începuturi și până astăzi, trebuie privite ca parte integrantă a devotamentului acestor minoritari care s-au situat în slujba urbei unde s-au născut, s-au format și au trăit, a aspirațiilor comune cu acelea ale majorității, a dorinței de a clădi o viață mai bună în pace și prosperitate, în folosul tuturor, dar și păstrarea identității iudaice și a legăturilor cu Israelul.”, scrie în Prefața lucrării dr. ing. Sorin Blumer, Președintele Comunității Evreilor din Galați.

Cartea celor doi autori nu este monumentală doar prin dimensiune, ci și printr-o atotcuprinzătoare tematică referitoare la istoria comunității evreilor gălățeni, prin documentarea deosebit de bogată și riguroasă, prin mesajul transmis contemporaneității privind modul cel mai adesea pașnic, constructive, de conviețuire dintre majoritate și minoritate. În acest sens, remarcăm valoarea tridimensională a lucrării: științifică-documentară, memorialistică și literară.

Un spațiu tipografic generos, peste 150 de pagini, îl reprezintă istoricul comunității evreilor din Galați, de la primele atestări documentare ale existenței acestora în orașul nostru, la începutul secolului al XVI-lea, și până astăzi. Aflăm că numărul evreilor din Galați a urmat o curbă dramatică a creșterii și descreșterii, astfel: 169 familii în anul 1821, 6-7000 persoane în anul 1841, 3137 în anul 1859, 15.000 în anul 1869, numărul acestora stabilizându-se la 11-13.000 la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a celui următor, pentru ca după Al Doilea Război Mondial numărul lor să scadă vertiginos, de la 3693 în anul 1956 la 1193 în anul 1966, la 439 în anul 1977, la 115 în anul 2002, la mai puțini de 100 astăzi, dintre care doar 65 evrei iar restul parteneri români ori

de alte naționalități.

Trăsătura definitorie a comportamentului comunității evreiești a fost aceea că s-a considerat parte a majorității românești din oraș, participând activ în toate domeniile vieții socio-economice și culturale, excelând în activitățile comerciale, culturale și religioase din Cetate. Astfel, comunitatea evreilor a beneficiat din plin de declararea statutului de Porto-

Franco al Galațiului și a primit o grea lovitură atunci când, în 1882, i s-a ridicat acest statut. Totuși, în ultimii ani ai secolului, începând cu 1896, se simte o revigorare a vieții comunității evreiești din Galați, sub toate aspectele, Galațiul devenind sediul central al acesteia din România.

Marile evenimente din istoria României, Independența, Războiul pentru reîntregirea neamului românesc, Al Doilea Război Mondial, au consemnat și participarea populației evreiești din Galați, fie pe câmpul de luptă, fie prin organizarea unor acțiuni caritabile, de asistență sanitară acordată răniților, de sprijinire a armatei,

inclusiv jertfe omenești. Astfel, în Primul Război Mondial au căzut și 128 de evrei înrolați în armata română. În timpul și după Al Doilea Război Mondial, în contextul unor evenimente controversate, specifice momentului istoric, și evreii gălățeni suportă represiunea, privațiunile și tratamentul abuziv al autorităților (îndepărtarea din serviciu, interzicerea vânzării sau chiar scoaterea din circulație a cărților scrise de evrei etc.). Aici se înscrie și masacrul evreilor din Gara Galați, din 30 iunie 1940.

Autorii acordă spații largi diferitelor aspecte ale vieții și activității comunității evreilor gălățeni (manifestări ale tradiției și cultului mozaic, învățământ și educație, sănătate, asociații evreiești, activități financiare etc.). Manifestările evreilor aveau, cu precădere, un caracter religios (se desfășurau în sinagogi, activitatea cărora este dovedită printr-o documentație riguroasă și bogată, temple corale și case de rugăciuni). În preajma celui de-Al Doilea Război Mondial erau în Galați 24 lăcașuri de cult (22 sinagogi și două temple) și mai multe case de rugăciuni. Cimitirele evreiești sunt alte mărturii grăitoare ale existenței acestei comunități la Galați. Documentele menționează patru cimitire evreiești, primul înființat la sfârșitul secolului al XVI-lea, în valea orașului, distrus de tătari în timpul incursiunilor lor în această zonă, al

doilea înființat prin 1629, care a existat 50-60 de ani, după care a fost părăsit, al treilea menționat în 1774 și al patrulea în anul 1801. După înființarea de către Primăria Galați a Cimitirului Central, numit ulterior „Eternitatea”, „împărțindu-l pe diferite rituri, dând și israeliților o dimensiune îngrădită pentru cimitir”, așa cum a scris în *Cronica Templului Coral Rafael Flachs*, Președintele Societății Sacra, în anul 1880.

Peste 40 de pagini sunt rezervate instituțiilor de învățământ și de educație evreiești, fie școlilor proprii - atunci când copiii din comunitatea evreilor nu aveau acces în școlile de stat, fie școlilor comune. Menționăm aici Școlile primare israeliene, Școala Israelito-Română de Băieți Nr. 1 „Bernard Gottesman”, Școala Israelito-Română de Băieți Nr.2, Școala Nr.3 a Comunității Israelite, Școala Secundară Comercială, Gimnaziul Comercial Israelit, Școala Israelito-Română de Fete (Școala „Schmierer”), Școala Populară de Menaj a Societății „Lumina”, Liceul de Băieți al Comunității Israelite, Liceul Israelit de Fete, Școli religioase tradiționale: Școala Primară Israelito-Română de Băieți „Talmud Tora”, Grădinița Organizației „Tarbut”. Pentru fiecare unitate de învățământ și educație sunt prezentate aspecte privind corpul didactic, directorii, elevii și părinții unităților respective, informații despre activitățile școlare și extrașcolare, despre publicațiile școlare etc.

Așezămintelor de sănătate evreiești din Galați le sunt dedicate 20 de pagini. Până la mijlocul secolului al XVIII-lea, consemnează autorii, nu existau spitale, domnitorul și marii boieri, oamenii cu stare chemau medici din străinătate atunci când aveau stringentă nevoie, când lecurile populare nu-și mai făceau efectul asupra bolii. Evident, nevoia de spitale era resimțită în primul rând de oamenii săraci. În 1834, aflăm din această atotcuprinzătoare istorie a evreilor, s-a înființat la Galați, pe strada Războieni, o Casa de sănătate. Peste numai doi ani, în 1836, se construia Spitalul Spiridoniei, iar peste alți zece ani, în 1846, se inaugura primul spital israelit din oraș, construit prin decret domnesc. În 1877 se construiește Spitalul „Elisabeta Doamna - Caritatea gălățeană”, spital în care primeau îngrijire nu doar bolnavi evrei. Aici erau îngrijiți și mulți dintre ostașii români căzuți în luptele cu turcii la Grivița, Plevna, Rahova, Smârdan, în Războiul de Independență din anii 1877-1878. Un nou spital israelit se va inaugura abia în anul 1903. În contextul preocupărilor comunității evreiești în vederea asigurării sănătății populației orașului și nu numai se vor înființa, Policlinica Organizația Sanitară Evreiască (1923) și Sanatoriul „Vivisana” (1934).

Activitatea dinamică a comunității evreiești din Galați este dovedită și prin existența unui mare număr de Asociații/Societăți profesionale. Astfel, în anul 1927 erau în Galați 27 de Societăți israeliene sau comune cu alte etnii cu caracter profesional, religios și de ajutor reciproc, Asociații culturale, sportive, sioniste, filantropice, de binefacere (azil de bătrâni, azil de

trecători, cantine și ceainării pentru șomeri, orfeline, Cooperativa de credit mărunț etc.)

Un spațiu generos (65 de pagini) acordă autorii Mișcării sioniste (curentul de renaștere națională a poporului evreu) dezvoltate în cadrul comunității din Galați. Promovarea ideii de revenire a poporului evreu în țara lui Israel, în Palestina, curent declanșat de evreii din Europa Centrală la mijlocul secolului al XIX-lea. Galațiul a reprezentat leagănul Mișcării sioniste din România, la un moment dat cel mai puternic centru sionist din România. Lucrarea insistă pe traseul parcurs de sionismul gălățean și românesc de la sionismul practic și filantropic la sionismul politic, care a însemnat organizarea mișcării sioniste, adică organizarea de conferințe și congrese în România și în Europa. Sunt evidențiate caracteristicile sionismului în perioada interbelică: diversitate organizatorică, ideologică și culturală.

După Al Doilea Război Mondial, în mod deosebit după 1950, urmează o perioadă tulbură, controversată în viața comunității evreilor din Galați, ca și din întreaga țară: arestarea și eliberarea sioniștilor, emigrarea masivă a acestora în Israel. Cifrele prezentate mai sus sunt concludente în acest sens.

În finalul primei părți a lucrării (491 pagini) sunt abordate aspecte referitoare la aportul populației evreiești la dezvoltarea economică, industrială și comercială a Galațiului, implicarea evreilor în viața publică, politică a orașului, publicații evreiești etc. Se fac referiri detaliate la mulțimea de fabrici, firme, magazine, activități/ organizații meșteșugărești, organizații populare, sindicale, politice de sine stătătoare. De asemenea, se apreciază contribuția „remarcabilă” a evreilor la dezvoltarea presei gălățene, începând cu mijlocul secolului al XIX-lea (ex.: *Ecoul dunărean, Galații, Pământeanul, Ecoul emigranților, Curentul nou, Tribuna liberală* etc.), tipografii evreiești, trupe de teatru etc.

Volumul II al cărții începe cu partea a doua a lucrării, intitulată *Personalități* (peste 410 pagini). Într-o discuție avută recent cu Violeta Ionescu mi-a spus că autorii mai dețin un mare număr de documente, de informații pe care nu au reușit să le valorifice în această primă ediție, mai ales cu privire la personalitățile evreiești și la evocările referitoare la Galații de odinioară în texte literare și amintiri inedite (partea a III-a, peste 120 pagini). Astfel, sunt prezentate succint biografii ale președinților Comunității Evreilor din Galați, episcopilor, politicienilor, activiștilor mișcării sioniste, a celor care au emigrat în Israel (*Viața comunitară*); rabini și alți deservenți ai Cultului Mozaic (*Cultul Mozaic*); consuli, bancheri, oameni de afaceri, industriași, chereștegii, cerealiști, negustori, armatori, ingineri, arhitecți (*Viața economică*); medici, dentiști, tehnicieni dentiști, moașe, opticieni, farmaciști, droghiști (*Sănătate*); avocați (*Justiție*); profesori, oameni de știință, istorici, sociologi, fotografi, librari, militari, aviatori (*Viața socială*); scriitori (dintre care-i amintesc

pe Nina Cassian, Ovid Crohmălniceanu, Mihail Davidoglu, Nicolae Minei, Barbu Nemțeanu, dintre cei 42 nominalizați), critici de artă, filologi, ziariști, filosofi, editori, regizori, actori, muzicieni, plasticieni (*Viața culturală*); familia pictoriței Lola Schmierer-Roth, familia pictoriței Jeanne (Helder) Coppel, familia domnișoarelor Schwartz, familia Pineles, familia Brociner, familia Tennenbaum-Bratu, familia Davidson-Drimer, familia Bricman (*Familii renumite*).

Deosebit de interesante, emoționale, sentimentale sunt evocările referitoare la Galațiul de odinioară, evocări care se regăsesc în texte literare și amintiri inedite. Exemplificăm doar cu câteva asemenea izvoare: Portul Galați în literatura ebraică și idiș de călătorie din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, *Povestiri despre evreii din Galați* (Shmuel Yosef Agnon), *Amintiri din școlile mele* (Aharon Govrin/Aron Grossmann), *Eu, Isus și alți evrei, Eu și orașul copilăriei mele, Eu și minunile lui Hanuca* (Yona Atlas), *Amintiri din Galați, Amintiri din școala primară, Amintiri plăcute de Pesah, Evreul și Curtea Marțială* (Shlomo Bercovici), *Prin Galați, privind înapoi cu mândrie* (Carol Feldman), *Familia Calaff - roman sau o pagină de istorie gălățeană?* (Iulia Soare), *Wilhelm Bercovici, erou gălățean în Războiul de Șase Zile pentru apărarea Israelului - 1967* (Nelu Grimberg), *Ultima ninsoare* (Getta Berghoff) etc.

Cartea istoricului Lucian-Zeev Herșcovici și a scriitoarei Violeta Ionescu, *O istorie a evreilor din Galați*, se încheie cu un bogat și foarte util *Glosar* pentru cititor, o impresionantă bibliografie, și aceea selectivă, peste 200 de colecții de documente, izvoare, lucrări științifice, memorii, publicații, studii și articole, românești și străine, ceea ce confirmă o muncă istovitoare, plină de responsabilitate și rigoare.

S-ar putea ca însemnările mele referitoare la această carte să fie considerate prea tehniciste, exagerat informaționale-documentariste. Am făcut-o cu bună știință, tocmai în ideea promovării unei lucrări-izvor de informații, comentarii, evaluării activității unei comunități cu care gălățenii au fost cel mai adesea în bună conviețuire. O carte de meritată aducere aminte pentru cei care s-au născut la Galați, și-au petrecut tinerețea și maturitatea în orașul nostru, au studiat și și-au început cariera profesională în instituții gălățene, dar astăzi trăiesc în Israel sau pe alte meridian ale lumii. Toate meritele autorilor acestei cărți!

* **Lucian-Zeev Herșcovici, Violeta Ionescu, *O istorie a evreilor din Galați: file de cronică de la începuturi până la emigrare, vol. I-II, Editura Hasefer, București, 2018***

Notă: Cartea poate fi procurată de la comunitatea evreilor din Galați, strada Dornei, sau de la editură (prin comandă).

De veghe în lanul cu literatură

În numele exprimării democratice, în general și al celei românești post-decembriste în special, literatura a intrat cu bocancii, cu cizmele și cu șenilele în viața clienților libertății.

Nu este prima dată când o face, dar asta nu este o mângâiere. Toate figurile de stil și toți tropii se așază pe făpturile noastre, închipuind vitralii de vis sau flori de gheață după cum se petrec anotimpurile vârstelor. Limba română bântuie năucă printre bucate importate în care s-au aciuat și ingrediente lexicale globale: cool, week-end, Internet, ok, site, Facebook, e-mail, sms, job, service.

Personajele acțiunii sunt gata de teatru, de proză, de poezie, de fabule, după scenariile improvizate sau premeditate, pe teme și circumstanțe presante de existențe răscolite:

- de la copilul cu picioarele goale, cu cheia legată de gât până la eroul zilelor noastre, cel cu telefon mobil și cu tabletă;
 - de la tineretul cu căști pe cap și în urechi, amator de pastile de ceață și de muzică rebelă cu mari investiții în cultura decibelilor, la doamnele Bovary, tot mai amatoare de profesii riscante (politicieni, polițiști, sporturi extreme, medici, profesori);
 - de la pensionarii vârstnici copleșiți de facturi la cei tineri plini de carduri, cu ambiții și cărări sufletești pe care mișună afaceri, desfaceri, refaceri;
 - de la credinciosul târător în genunchi în jurul vreunui sfânt lăcaș până la haiducul venit cu elicopterul (mâine-poimâine, teleportat) să-și salute rudele de pe pereții clădirii pe care au ctitorit-o, cu prilejul vreunui eveniment (religios sau politic, social sau cultural) de care habar nu au;
 - de la cei plecați departe-departe, peste mări amare și țări prospere, trăitori cu sufletele oblojite în amintiri suferinde, până la cei rămași acasă ca-n gară după ce a trecut un tren albastru încărcat cu speranțe curcubeie;
 - de la știrile catastrofice despre vreme, despre ordinea globală, despre economii falimentare, la teorii ale conspirației și la extraterestri misterioși, generoși sau lipsiți de sentimente;
 - de la viziuni optimiste sembrate Gavroche și Cosette, la jafuri mature și la infracțiuni legale prezentate ca forme de patriotism neînțeleș;
 - de la forme de obezitate, de la studiu și încredere, la scaunul confortabil din fața psihiatrului, gata să înțeleagă orice în funcție de tarif;
 - de la operații dubioase de înfrumusețare sau de îmbogățire la altele de stopare a urâteniei sau de reducere a pedepselor, pe motive de naivitate, de prostie, de interese ale unora sau ale altora, cu fel de fel de telecomenzi de tranziție sau de integrare.
- Așa se face că lanul cu literatură a fost năpădit de bălării analfabete care își îndeplinesc menirea ca o fatalitate pentru imaginație și sensibilitate, pentru creativitate și frumos. Nimic personal.
- Vegheea este un fel de formă existențială mântuitoare.

Sublimarea frământărilor interioare

Octavian MIHALCEA

Cea mai recentă carte de versuri a Mihaelei-Mariana Cazimirovici, *Renegarea strigătului* (Amanda Edit,

Sinaia, 2018) ne prezintă texte cu accepțiuni filosofice evidente, ce concentrează intensitatea unor mesaje nu foarte lesne decriptabile. E sesizabilă tentația dezmărginirii, cumva a salvării într-un ideal eden estetic, în condițiile în care factorii constrângători totuși ființează. Vibrațiile dramei determină numeroase elanuri motivaționale. Pe drumul căutărilor poetice, constanta reprezentată de *zid* este încadrabilă registrului încercărilor necesare. Un tip aparte al expectativei pare că încă influențează nivelul esențial, unde ultragiurea sensibilității ivește evaziuni estetice recuperatoare. Autodeterminarea provoacă imaterialul: „de luminile mele/ se agață adeseori/ puncte/ lângă puncte/ nu au curajul/ să-mi vorbească/ se-ntrec în desene/ chioare/ de nesomn/ până la-ngroparea/ ‘n zid” (*evoluție curajoasă*). Fulgurațiile ultrasensibile ale Mihaelei-Mariana Cazimirovici au drept punct de

pornire silueta ambivalentă proprie unui indeterminat perpetuu. Sintagmele lirice intră adeseori pe teritoriul camuflărilor, printre simboluri: „nu mai știu să-mi recunosc/ anotimpul/ mă destăinui oricui/ îmi apare sub tălpi/ măsluind fluierăturile/ țin toiul nopții/ cureaua cu clopoței/ își strigă dorința” (*neîmplinire*). Problematika vinei se pune constant, subliniind o accepțiune morală care nu poate fi escamotată. Se impune cu profundă acuitate necesitatea desprinderii. Asocierile imagistice contribuie la edificarea unor tablouri lirice particularizante. Detectabilă uneori, teroarea istoriei ... personale. Flagelările vor fi mereu acolo. Din turbionul variatelor inadecvări decurg situații metaforice elocvente care ating praguri intens spiritualizate: „trecea cu fiecare pas/ al ierbii/ iar ea se ascundea/ cu toată mulțimea fiarelor/ printre lepezile udate prea

devreme/ din praful de trandafir/ se formează rotocoalele vântului/ ce duc mereu/ icoasele și condacele/ până la nori” (*după clopote*). Adâncile frământări interioare își află sublimarea în adevăratele „verdicte” prezente în textele poetei. Conștiința auctorială este supusă la încercări maximale: „poate e prea/ adâncă-nserarea/ pleoapelor/ în spatele lor sunt eu/ mereu eu/ și rezist încercării/ de a mă condamna/ la veșnicie/ reușesc fără să respir/ deschiderea ferestrei din zid” (*nu văd*). Inima și mintea sunt conjugate întru găsirea ieșirii din problematicul labirint

existențial. Orizontul de așteptare presupune lipsa lacrimilor și salvarea prin intermediul unei potențiale iubiri. Întotdeauna e invocat destinul, brăzdat de elemente adeseori contondente, hibernale. Ecourile coșmarești nu sunt departe: „îți spuneau/ că te leagă de alt trup/ și că e bine/ apoi îți lipeau ochii/ cu zâmbete născute/ din ritmuri/ te mințeau/ trădarea aștepta fumând/ fiecare secundă/ ștergând iubirea/ din program” (*vorba lumii*). Cercul suplicierilor se aseamănă unui Ouroboros *à rebours*. Renașterea întâmpină multe obstacole. Surprinderea anumitor nuanțe benigne asigură un echilibru interior

temporar. Esențializările prezente în volumul *Renegarea strigătului* creionează și ipostaze enigmatice, cu cifru special: „crescuseră aproape unul de altul/ semănau destul de bine/ se-nțelegeau prin luminile/ crescute undeva/ la o anumită distanță/ nu-și vorbeau, nu se atingeau/ transparent cu transparent/ se topeau în același infinit/ slobozind amintiri de sunete/ răstălmăciri de gânduri aruncate/ pahare goale” (*fără folos*). Durerea împreună cu limitarea sunt factori omniprezenți în cadrul prezentului tablou vibrant. Registrul nocturn tinde să devină cotropitor. Autoarea alege discursul dezinhibat, axat pe febrilitatea expunerii celor trăite, totul în beneficiul poeziei. Rezultanta unor introspecții cuprinzătoare, cu transfigurări rodnice, versurile din cartea propusă de Mihaela-Mariana Cazimirovici trasează o impresionantă geometrie a trăirilor metaforizate, a unui autentic tip de rezistență prin esteticism.

Cuiburile de rândunică (V)

fragment din romanul *Pe malul de lut al fluviului*

Nicu Ciochină îi fusese coleg lui Fane la școala elementară de pe Arieșului, o străduță scurtă care făcea legătura între strada Nicolae Bălcescu¹ și strada Traian. Împreună cu Doliș, un alt băiat din clasa lor, se împrieteniseră și formaseră o echipă pe cinste, credeau ei. Erau puși mereu pe șotii, chiuleau de la școală și tot împreună deranjau orele, neezitând să-i facă farse chiar și învățătorului, punându-i pioane pe scaunul de la catedră sau lipindu-i buretele de tablă. Nicu și Doliș erau mai indisciplinați decât Fane, dar campionul absolut era Nicu. Deși mic de statură, mereu găsea motiv de harță cu vreun coleg, pe care sărea imediat cu pumnii. Când băieții au ajuns în clasa a patra, conducerea școlii, exasperată de obrăznicile tot mai mari ale acestora, a tras concluzia că nimic nu i-ar mai putea cuminti pe pușlamale decât sancțiunea cea mai aspră. Celelalte sancțiuni, aplicate până atunci, nu avuseseră nici un efect. În consecință, lui Doliș și lui Nicu li s-a pus în catalog nota 1 la purtare, rămânând astfel repetenți, deși aveau notă de trecere la toate materiile predate. Fane însă scăpase de repetenție. Mai potolit decât ceilalți doi, nu prea își exterioriza efuziunile decât în grupul lor mic de prieteni. Avea, în schimb, cultul prieteniei. De aceea, după ce Doliș și cu Nicu au fost exmatriculați, nu i s-a părut corect să mai meargă la școală. A refuzat să se mai ducă la cursuri până în anul următor, declarându-se și el repetent, astfel ca în anul următor să fie iarăși în aceeași clasă cu cei doi scandalagii. Degeaba venise învățătorul acasă, rugându-l să se întoarcă la școală, în zadar îl bătuse maică-sa în mai multe rânduri, atunci când putuse veni acasă de la draga² unde lucra, hotărârea lui a rămas de nezduncinat. Au terminat apoi toți trei cele șapte clase elementare în aceeași școală, dar în clase diferite, că doar directorul școlii n-a fost chiar așa tâmpit încât să-i lase împreună. E de mirare că nu i-au împărțiat pe la școli diferite. Nu mai puteau perturba împreună orele, dar tot aveau timp berechet ca să se vadă în recreații și după terminarea cursurilor. Erau mândri totuși pentru că lăsaseră un semn al trecerii lor prin acea

școală. Trei dintre plopii falnici care se înalță și astăzi în fața clădirii vechi a școlii au fost plantați de către ei, atunci când învățau împreună, în aceeași sală de clasă.

Nicu Ciochină făcea parte dintr-o familie cu mulți copii, dar cu posibilități materiale destul de bune. Capul acestei familii, domnul Ciochină, adept al proverbului strămoșesc *bătaia e ruptă din rai*, nu se sfiise să le aplice această veche zicală, cu centura de la pantaloni, ori de câte ori considerase că era nevoie. Cel care avea mai tot timpul fundul învinețit era însă Nicu. Taică-său nu l-a slăbit o clipă din hățuri, luându-l de ceafă și punându-l iar pe drumul cel bun, de fiecare dată când fiul șturlubatic derapa, nu înainte însă de a-i tăbăci bine fundul. „A reușit să facă din mine om”, recunoștea Nicu mai târziu, când venea vorba despre cariera lui de medic veterinar. Ionel îl cunoscuse pe când era proaspăt elev al școlii profesionale, iar Nicu era în penultimul an de liceu. I-l prezentase Fane într-o seară, la faleză, povestindu-i apoi cât de bun prieten îl considera, deși se vedeau mai rar. După terminarea liceului și luarea examenului de maturitate, cum i se spunea atunci bacalaureatului, Nicu reușise în toamna anului 1963 să intre ca student la Facultatea de Medicină Veterinară a Universității din Iași, doar cu puțin timp înainte ca Albert și Ariton să-l tâlhărească pe marinarul grec. Dintre cei doi foști colegi de la școala elementară de șapte ani numai Nicu îi rămase prieten fidel lui Vrânceanu, deși o luaseră fiecare pe căi foarte diferite. În orice cerc s-ar fi aflat, Nicu Ciochină nu uita niciodată să vorbească de prietenul lui cel mai bun, amintind întotdeauna de episodul acela incredibil cu repetenția. Ionel Corban se împrietenise cu Fane cu un an mai devreme, iar prietenia mult mai veche a acestuia cu Nicu Ciochină îi stârnise un pic invidia. Treptat însă îl acceptă, iar mai târziu, la maturitate, deveniseră toți trei prieteni de familie. S-a încumetrat apoi cu amândoi, Fane Vrânceanu botezându-i fata, pe Ștefania, iar Nicu Ciochină botezându-i băiatul, pe Nicușor, deși se mutase cu domiciliul în Brăila. Timpul a trecut, relațiile s-au păstrat, dar din cauza distanței se vedeau rar, mai ales după ce Nicu se mutase iar, de data asta în Cazasu, o comună din apropierea Brăilei, unde se retrăsese după ce fusese pensionat mai devreme din cauza unei boli despre care Vrânceanu și Corban nu știau nimic. Prietenul lor, familist cu doi copii mari, își cumpăruse

acolo două hectare de pământ și își construise pe acel teren o vilă cu etaj prevăzută cu toate facilitățile posibile, inclusiv cabinet dentar pentru Silvia, soția lui, medic stomatolog de profesie, plus un cabinet de tehnică dentară pentru fiul lor, Daniel, care preferase să-și aleagă profesia de tehnician. Soția și fiul lucrau însă în cabinete din Brăila, cele de la Cazasu fiind de rezervă. Nicu făcuse toate acestea nu singur, ci cu ajutorul fiicei din Italia, Loana, care-și făcuse o situație materială excelentă acolo, lucrând ca funcționar superior într-o mare bancă. Iată însă că pe neașteptate, în 2002, Nicu Ciochină murise subit. Fane și Ionel se învoiseră atunci de la serviciu ca să-i aducă ultimul omagiu. După înmormântare, au rămas și la pomana, așa cum cerea datina, deși Vrânceanu voise s-o steargă. Nu suporta înmormântările, iar parastasele și mai puțin. Silvia însă l-a repezit cât acolo, zicându-i că Nicu se va răsuci în groapă, de bine ce abia îl băgaseră acolo, dacă *o să-l vadă* plecând de la pomana lui pe *cel mai bun prieten*.

- Îți spun eu câți ani sunt de când a murit Nicu. Doisprezece, Fănică! În 2001 când s-a însurat prima dată fecior-miu, a venit la nuntă împreună cu nepoată-sa, fata lui Marian, fratele cel mic. Exact după un an a dat colțul.

- Ce mă făceam oare dacă nu ți-ai fi amintit? Te-ai boșorogit de tot dacă ții evidența înmormântărilor, comentă disprețuitor Fane.

- Râde ciob de oală spartă? Tu vorbești? Te-ai mai uitat în buletin în ultimul timp? Hai să revenim la oile noastre. Ce s-a întâmplat după aceea, mă interesează. Ai ieșit la plimbare cu basca pe scăfărlie, ca să te dai mare, după ce ți-a dat drumul de la secția de miliție?

- Dacă aveam mintea ta sucită, probabil că așa aș fi făcut. Am săpat o groapă în magazia de lemne și am îngropat-o. Dacă acceptasem să-i păstrez basca, nu însemna că eram și cretin. Eram conștient de rahatul în care intrasem și nu prea știam încotro s-o iau. Lovele nu aveam pentru că nu munceam, iar în afară de faptul că mă plictiseam de moarte, în curând aveam să fac și foamea, dacă mama nu venea mai repede de la dragă. Dar eram obișnuit să rabd. În școala profesională n-am avut niciodată pachet cu mâncare. Noroc de masa de prânz luată la cantina școlii. În recreația mare, când colegii mei scoteau din bănci ce aveau de haleală prin genți, de rușine plecam afară, dar mă întorceam în clasă molfăind, de parcă abia terminam atunci ultimul dumatic din pachetul meu inexistent. După cum îți spuneam, stăteam nasol cu paralele. Puținii bani lăsați de bătrâna pentru strictul necesar îi cam dădusem pe țigări. Îmi păstrasem doar câțiva lei pentru pâine, iar la nevoie puteam să mai

fierb niște fasole dintr-o pungă pe care o găsisem în dulapul din bucătărie. Cratița cu mâncare de cartofi, din care îl omenisem pe Albert, o dădusem gata. Eram dezorientat și îmi era silă de toți și de toate, inclusiv de mine însumi.

- Asta a fost, de când te știu, starea ta naturală, cu unele mici excepții.

- Se putea să nu comentezi? Ei bine, nu înțelegeam un lucru, căpitanul Cosma mă vizita zilnic ca să mă întrebe dacă nu a trecut Albert pe la mine, iar eu negam. Dacă aș fi fost filat, așa cum credeam, ar fi fost imposibil să nu-l fi prins, atunci când a venit a doua oară la mine, peste vreo trei zile, dar tot după ce se înnoptase, și mi-a propus să mergem la un pescuit peste Dunăre, la Lățime³. Chiar dacă nu aveau fotografia lui, știau în mare cum arată. Abia după aceea am realizat că dacă îmi țineau locuința sub supraveghere o făceau numai ziua. Chiar și ziua le-ar fi venit greu pentru că locuința, unde stăteam cu chirie, era într-o ulicioară, Pasajul Lirei, care dădea în Vadul Sacalelor. Dacă s-ar fi proțâpît prea mult timp vreun sticlete în pasaj, fie el și în civil, ar fi atras atenția la un moment dat.

- Presupun că te-ai dus la pescuit.

- Da, chiar a doua zi am trecut Dunărea cu șalupa lui moș Neculai Zamfir⁴, tatăl lui Neluțu. Albert m-a așteptat la malul Dunării. După ce șalupa s-a deplasat de la ponton și eram pe la mijlocul fluviului am văzut că pe malul orașului sosiseră câțiva milițieni care se agitau, dând din mâini. Între ei mi s-a părut că era și un civil care se uita după șalupă cu una din mâini ținută streășină la ochi, dar n-am stat să mă benoclez prea mult. L-am împins pe Albert să intrăm cât mai repejor în cabina de la pupa. Ție, din câte îmi aduc aminte, nu-ți plăcea să mergi la pescuit așa că nu ai de unde să știi că în acei ani Lățimea se întindea atunci până dincolo de Rachelu⁵, comunicând prin canale și cu alte bălți. Malurile erau năpădite de stufăriș înalt, numai bun ca să ascundă un fugar, dar cu condiția să aibă unde să se adăpostească în caz de vreme rea. Norocul nostru a fost că am prins vreme senină, iar ziua era destul de cald pentru luna octombrie.

Note:

¹ Fostă Mavromol.

² Navă care absoarbe sau escavează pământul sau nisipul de sub apă.

³ Baltă de pe malul drept al Dunării.

⁴ Șalupa din lemn „George Coșbuc” căreia Neluțu îi furase cheile ca să treacă Dunărea împreună cu alți adolescenți (vezi romanul PIAȚA VECHE - *Călătorii paralele I*).

⁵ Sat dobrogean.

(va urma)

Gheorghe Løvendal (1897-1964)

Pe data de 10 mai anul acesta s-au împlinit 120 de ani de la nașterea pictorului Gheorghe Løvendal. Este un bun prilej de a-i cunoaște originea, traseul artistic și lucrările care l-au consacrat.

Gheorghe Løvendal s-a născut în ziua de 10 mai 1897 la Sankt-Petersburg, dintr-o familie cu personalități precum Ulrik Frederik conte de Gyldenløve, vice-regele Norvegiei, fiul regelui danezo-norvegian Frederik al III-lea, din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Bunicul pictorului, Nicolae II baron von Løvendal, general maior al Amiralității ruse, în timpul unei furtuni pe mare, a salvat viața prințului moștenitor Alexandru al III-lea. Tatăl său, Laurențiu II baron von Løvental, era ofițer în marina rusă și avea strămoși români de unde se trag poate și afinitățile pictorului pentru poporul român¹.

Izbucnirea războiului în anul 1914 îl surprinde figurant la Teatrul Imperial, unde se remarcă cu o contribuție originală, determinându-l pe directorul teatrului să-l angajeze ca actor titular. Contribuția lui a fost mult mai complexă pentru că a executat

decoruri, costume și a făcut portretele tuturor artiștilor.

Izbucnirea revoluției l-a determinat pe profesorul său A. P. Alexandrov să-l ia cu el la Soroca, de unde se trăgea soția sa, Teofana, considerându-l pe Løvendal ca pe un fiu al său. Aici, la Soroca, Løvendal a cunoscut-o pe Adriana Ambrozieva Zoolotoreva, poetă, cântăreață, artistă și studentă la facultatea de drept din Odessa, cu care s-a căsătorit în anul 1921, la Chișinău².

Tatăl său a decedat în timpul revoluției, iar mama lui era plecată în Uzbekistan, ca profesoară de franceză, germană și rusă. De frații lui Lev, Boris și Nicolae, nu mai știa nimic.

În aceste condiții, a decis să rămână în România Mare, unde peisajul și oamenii îi ofereau puncte de sprijin favorabile. La Cernăuți și Chișinău i s-a oferit postul de pictor scenograf.

În anul 1927 a montat un număr record de 28 de premiere, fiind numit director tehnic al Teatrului Național din Cernăuți.

În spectacolul cu piesa *Crimă și pedeapsă* a folosit pentru prima dată scena rotativă, concepută integral de Løvendal.

La 21 mai 1928 s-a inaugurat la Cernăuți primul teatru românesc de marionete cu decoruri, păpuși, mobilă și costume realizate de Løvendal³.

A urmat o expoziție în anul 1932, organizată în saloanele *Societății de cultură din Cernăuți*, unde a expus 89 de tablouri cu portrete și imagini din Bucovina, pe care le întitulează sugestiv: Țăran cu pălărie de paie; Țăran cu căciulă; Țăran cu cojoc; Moșneag pe scaun; Cap de bătrân etc. Peisajele bucovinene sunt axate pe mănăstirile Voroneț, Moldovița, Putna, Sucevița, Arbore, Dragomirna, Humor etc⁴.

Vernisajul expoziției în atelierul lui Løvendal din strada Cuza Vodă nr. 5 din Cernăuți, în octombrie 1934, unde au fost expuse 36 de tablouri, a avut ecouri deosebit de favorabile în presa locală.

La numai un an, în 1935, Løvendal deschide o nouă expoziție de pictură în localul *Societății scriitorilor români*. Ecourile sunt deosebit de favorabile: „Baronul Løvendal ne-a uimit cu ochii de apostoli ai țăranilor pictați de el, cu măreția lor umană, clocotul surd al suferinței lor și nobila resemnare a atitudinilor demne și dârze în același timp”⁵.

Pentru a înțelege mai bine structura acestui pictor

Pictorul Gheorghe Løvendal

Răzeș din Bucovina

trebuie să amintim faptul că în anul 1936, directorul muzeului belgian din Bruges și președintele istoricilor de artă din Belgia, Leo Van Puyvelde, i-a cumpărat un tablou, care reprezenta portretul unui țăran bucovinean, propunându-i să organizeze o expoziție în Belgia. Løvendal a refuzat această ofertă, ca și alte oferte deosebit de tentante. Tabloul menționat se află în continuare la muzeul din Bruges.

Catalogul expoziției deschise în sala *Universul* în anul 1943 prezintă portrete ale unor scriitori precum Liviu Rebreanu sau actori ca Vasiliu-Birlic, dar și o impresionantă colecție de tablouri: 80 de tablouri și portretele bătrânilor din Bucovina, din care nu lipsesc refugiații din Ardeal, după dictatul de la Viena.

În presa românească *Universul* apare o informație semnată de G. Lungulescu: „Refuzând postul atât de important de consilier de artă al Operei Metropolitane din New York, pictorul Løvendal a rămas în România, pornind prin munții și pădurile Bucovinei, ca să lase posterității în tablouri minunea de oameni și de mănăstiri bucovinene, ca neprețuit tezaur al neamului nostru”⁶.

Pictura pentru Gheorghe Løvendal a fost singurul mijloc de existență, căreia i-a dăruit toată dragostea sufletească.

După 1944, întreaga lui operă artistică fiind consacrată artei realiste cu portretele de țărani s-a bucurat de o apreciere a noului regim instaurat.

Toate tablourile pictate de Løvendal au fost semnate numai cu inițialele GL, dar nu caligrafiate cu litere elegante, ci zgâriate pe colțul tabloului⁷.

După anul 1948 este profesor de perspectivă artistică la *Uniunea Arhitecților din România*. În perioada anilor 1950-1957 este admis ca profesor universitar la *Institutul de Arte Plastice N. Grigorescu* din București.

Ziua de 17 februarie 1964 îl surprinde acasă la Tudor Mușatescu, căruia îi făcea portretul, dar cade paralizat și după numai o zi avea să se stingă din viață, fiind înmormântat la cimitirul Sf. Vineri, alături de soția sa⁸.

Întreaga creație artistică a lui Gheorghe Løvendal avea o noblețe pe care trebuie să o descoperim și s-o prețuim cum se cuvine, la această aniversare de 120 de ani de la naștere.

Note:

¹ Ion Potopin, *Gheorghe Løvendal*, Ed. Meridiane, 1987, pag. 8

² *Ibidem*, pag. 10

³ *Ibidem*, pag. 13

⁴ *Ibidem*, pag. 15

⁵ *Ibidem*, pag. 22

⁶ *Ibidem*, pag. 23

⁷ *Ibidem*, pag. 32

⁸ *Ibidem*, pag. 41

Răzeș din Bucovina

DICTIONAR ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 141

Corneliu STOICA

VOLCU-PĂTRAȘCU, Elisabeta - pictor. S-a născut la 17 martie 1974 în Brăila. A absolvit Școala Normală „Costache Negri” din Galați (1993) și Universitatea Națională de Arte din București, Facultatea de Istoria și Teoria Artei, Secția Arte Plastice și Decorative, Specialitatea Pedagogia Artei, clasa profesorului Ovidiu Paștina și Ion Bănulescu (1999). Din anul 2006 este profesor titular și șeful catedrei de Arte Vizuale de la Liceul de Artă „Hariclea Hartulari Darclee” din Brăila, iar din 2016 inspector școlar la IȘJ Brăila. Membră a UAPR, Filiala Galați din 2014. Expoziții personale: Expoziție de icoane bizantine, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila (2006); „Spirala”, Galeriile de Artă „Nicolae

(2015); Saloanele Moldovei Bacău-Chișinău (2014, 2015); Salonul Național de Plastică Mică, Galeriile de Artă Brăila (2016, 2017), Saloanele Filialei Galați a UAPR; „Salonul stagiarelor și absolvenților”, Galeriile de Artă „Nicolae Mantu” (2016); „Salonul Dunării”, expoziție de pictură, sculptură, grafică și creație textilă, Holul Universității „Dunărea de Jos”, Galați (2017); Publicații: „Artele plastice la Brăila în epoca modernă și postmodernă”, Editura Proilavia, Brăila, 2018. Distincții: Premiul I la Concursul ExpoCaligrafia, organizat de Asociația Liber la Educație, Cultură și Sport (2016).

Flori surori

Mantu”, Galați (2015), „La cules de flori”, pictură-acuarelă. Participări la expoziții de grup. Din 1013 participă la Saloanele Filialei Galați a UAPR; „Dragobete Art.Ro”, ediția a II - a, Pallas Mall, Sala Atrium, Iași (2014); „Artiști gălățeni”, Galeria de Artă Brăila (2014, 2016); Expoziția artiștilor plastici gălățeni, Galeria Căminul Artei, București

Somnul

În cea mai mare parte, creația plastică a Elisabetei Volcu se revendică de la natură, de care pictorița se simte îndrăgostită și în mijlocul căreia trăiește sentimente puternice. Emoțiile și stările sufletești prin care trece ea caută să le materializeze în tablouri în care culoarea, expresie a propriei sensibilități, dobândește rezonanțe poetice. Predominante sunt motivul floral și cel al spiralei. Nu lipsesc nici motivele avimorfe, antropomorfe și elementele de peisaj, materializate în imagini decorative de forma spiralei. De altfel, prima sa expoziție personală de la Galeși s-a intitulat chiar „Spirala”. Într-o frază inserată în fișa sa biografică, artista menționa: „... spirala nu e armonie, e frământare, caută să pătrundă spațiul, să-l stăpânească, acoperă totul. Nu e perfectă, deși pare așa...”. Înțelegem astfel de ce motivul spiralei este folosit în reprezentarea norilor și a cerului, a frunzelor de pe ramurile copacilor, al interioarelor cu flori în ghivece, al spațiului în care o ființă se vede că doarme, al aripilor păsărilor, al grădinilor inundate de lumină. Chiar și atunci când își face autoportretul, artista nu renunță la jocul tușelor în formă de spirală, astfel că chipul său este estompat, iar unul din ochi coincide cu ochiul unei păsări. Elisabeta Pătrașcu-Volcu este o pictoriță pentru care poezia face parte din propria ființă, din structura sa sufletească, iar aceasta se vede nu numai în alegerea motivelor abordate, ci și în sensibilitatea coloristică, în delicatețea tonurilor și prospețimea materiei picturale. Tablourile ei, cu o

atmosferă ușor fantastă, sunt mai degrabă produsul unei creatoare pentru care visul și reveria sunt coordonatele pe care se mișcă imaginația sa fertilă, însetată de puritate și zboruri nestingherite. Adesea, peisajul dobândește accente de basm, vegetația este luxuriantă. „Grădinile” ei sunt adevărate sărbători cromatice, surprinse în diferite anotimpuri, mustind de vitalitate primăvara și vara sau declanșând melancolii atunci când natura îmbracă hlamida de purpură și aur a toamnei. De asemenea, unele lucrări a căror compoziție este axată pe motivul floral par mici tapiserii menite să dea căldură unor suprafețe parietale, să le înobileze și să instaureze o atmosferă unde frumosul este la el acasă.

Florală

La Paris, în căutarea semnelor românești

Totdeauna Franța și Parisul, cu ademenirile lor bine cunoscute, cu trăsurile și hotelurile ei moderne, au atras ca un magnet intelectualitatea românească care încerca mai întâi o validare în Franța pentru a fi recunoscuți mai apoi și în țară. Multă vreme, personalități importante ale culturii, științei și artei românești au preferat din varii motive întemeiate, dar și din vanitate, spațiul cultural francez ca recunoaștere și rampă de lansare a potențialului lor creator. Și această plonjare într-un mediu cultural rafinat și exigent a imprimat Parisului anumite semne și urme materiale pe care încercăm să le investigăm în aceste rânduri ocazionale.

- Pe strada Jean-de-Beauvais la nr.9 bis se află biserica română ortodoxă - care a avut rol de *centru spiritual al românilor* din Paris - dar puțină lume știe că din consiliul parohial al acestei biserici au făcut parte, de-a lungul timpului, Mircea Eliade, George Enescu și Elena Văcărescu. Deși ultima dorință a Elenei Văcărescu a fost ca trupul ei să fie adus în țară, ea n-a putut fi împlinită atunci, cu toată zbaterea verișoarei sale, Alexandra Fălcoianu, care i-a stat alături vreme de cincizeci de ani, dar va fi îndeplinită ulterior, la 5 septembrie 1959, când trupul său va fi repatriat și primit cu toate onorurile de Academie și de lumea cultă din România. Așa s-a realizat și ultima dorință a celei care și-a făcut un crez din slujirea țării cu credință și devoțiune, ba chiar și-a transferat acest crez în transcendent sub forma dorinței testamentare: *Dumnezeu să-mi ajute țara și în ceruri, eu mă voi ruga pentru România.*

- Cine ajunge în piața Saint-Germain-des-Press și-o ia la dreapta pe strada Abbaye nu poate rata șansa de a poposi și în piața Furstenberg unde a fost făcută celebra fotografie cu cei trei români la acea dată aproape anonimi - **Cioran, Ionescu și Eliade** - pretext și punct de plecare pentru Alexandra Laignel-Lavastine de a se desfășura într-un discurs eseistic încrâncenat și plin de patimă, cu acuze sau suspiciuni de legionarism, care nu au toată acoperirea. Era în septembrie 1945 și Eugen Ionescu se grăbea să ajungă la un atelier de reparat mașini, să dea o probă de lucru ca vopsitor. Găsise un anunț în ziar că un atelier de reparații căuta un vopsitor și se grăbea să ajungă la proba de lucru. Era înainte ca

dramaturgul să găsească acea imensă sumă de bani care venise taman la timp, când era în pragul unei prăbușiri prăpăstioase. Făcuse deja foarte multe datorii, iar gazda n-o plătitise de foarte multă vreme. A reușit, cu suma găsită, să-și achite datoriile, imensele restanțe la chirie și să intre într-o relativă normalitate.

La acea vreme, nici unul din cei trei nu era cunoscut la Paris. Mircea Eliade avea o notorietate în țară, mai cu seamă după publicarea romanului **Maytrei**, dar aceasta nu se transfera automat în afara granițelor. Eugen Ionescu nu intrase în publicistica pariziană, iar Cioran era un mare necunoscut. Nu avea nici un venit, trăia din expediente și lua masa pe la cantinele studențești.

Vor reedita gestul fotografierii în trei în octombrie 1977, când din nou Eugen Ionescu s-a arătat la fel de grăbit. Dar, firește, graba avea cu totul alte temeuri; trebuia să ajungă la Academia Franceză, să-și rostescă Discursul de recepție. Trecuse 32 de ani și în acest interval toți trei căpătase deja o reputație universală.

Doi din această triadă covârșitoare - Eugen Ionescu și Cioran - se odihnesc acum, în morminte apropiate, în cimitirul Montparnasse din Paris, dar isprava acestei fotografii nevinovate va constitui pretextul unei lucrări cu mare trecere în lumea occidentală - **L'oubli du fascisme**, (Preses Universitaires de France) - dar și cu multe acuze și suspiciuni lipsite de acoperire.

- Turistul român care ajunge pe strada *Ecoles* din orașul luminilor are posibilitatea să se reculegă în fața statuii ce-l reprezintă pe Eminescu, patriarhul culturii românești, operă a valorosului sculptor român **Ion Vlad**, născut la Fetești la 24 mai 1920. Era căsătorit cu Nika, (Nicole) Gatoski, fiica lui Nicolae Gatoski, fostul secretar al regelui Carol al II-lea și al Elenei Stâlpeanu, soră după mamă cu filosoful Ion Petrovici. Nu se poate spune că nu era apreciat printre artiști, cât a lucrat în țară. În 1958 a cumpărat chiar o mică fermă la Buftea unde-și amenajase un atelier și unde obișnuia să dea câte-o petrecere, de la care nu lipsea agentul securității Anton (Petru Comarnescu) care își informa superiorii cu tot ceea ce se discuta în cadrul acestor reuniuni. Chiar Ion Petrovici și-a serbat uneori ziua onomastică (Sf. Ioan, din 7 ianuarie) în acest cadru. Îmi imaginez că gazda, tot Ion și ea, se întrecea pe sine ca oaspeții să se simtă bine și să nu le lipsească nimic din ceea ce se obișnuiește în asemenea ocazii. Cu

MIHAI EMINESCU
1989, bronz
250 cm înălțime

manierele sale vechi, moștenite dintr-o lume aflată în disoluție, filosoful Petrovici avea grijă să-și anunțe prietenii să nu-l caute pe acasă în această zi, cum se obișnuiește, că nu va fi în oraș. Adevărat este că și Petrovici se implica în lansarea publică a sculptorului. Se cunoaște scrisoarea sa către Tudor Vianu, prin care-l ruga să comenteze lucrările nepotului Ion Vlad.

Statuia care îl înfățișează pe Eminescu a fost executată de Ion Vlad în 1989, cu prilejul centenarului morții poetului. I-a avut ca donatori pe Ascension Maorta și pe cunoscutul filantrop român, Aurel Răuță, amândoi trăitori în Spania. Statuia are o înălțime de 2,20 m. și este așezată pe un soclu de marmură înalt de 50 cm.

Oricum, relațiile sculptorului cu rudele rămase în țară, cu Elena Gatoski și cu Petrovici, au rămas nefisurate și, în august 1968, când Petrovici a obținut învoirea de a-și vizita fiul emigrat în Spania, pe Vladimir (Japon), a făcut o escală și la Paris unde familia Vlad l-a găzduit câteva zile și unde românii din diaspora pariziană veneau să-l vadă și să-i asculte relatările despre grozăviile petrecute în infernul închisorilor comuniste.

- Cine trece prin arondismentul 9 și ajunge pe strada Clichy nu poate să nu arunce o privire și la clădirea de la nr.4 unde fusese cândva magazinul (atelierul) pantofarului George Ionescu, cel ce l-a găzduit într-o vreme pe brăileanul Panait Istrati. Ulterior, după ce se va căsători cu elvețiana Yvonne, va reveni la Paris și va închiria două camere pe strada Montmartre, căci venise nu doar cu soția, dar și cu mama acesteia și avea nevoie de un spațiu mai generos.

Ce-i drept, ca un vagabond adevărat, Panait Istrati a bătut Franța în lung și-n lat și-a practicat tot felul de meserii, printre care și cea de fotograf ambulant la Nisa, la Saint Mallo și în alte stațiuni franceze. Continua și pe tărâm galic ceea ce făcuse la Brăila, unde fusese o vreme hamal în port. Avea o înțelegere socialistă despre viața oamenilor simpli, nevoiți să practice tot felul de lucrări umiltoare și grele, uneori peste puterile lor.

Ceea ce nu se cunoaște este arestarea lui Panait Istrati, pe cheiul Parisului, pentru faptul că a luat apărarea unui muncitor, brutalizat de polițistul care supraveghea lucrarea. A fost nevoie de implicarea Elenei Văcărescu care s-a mobilizat exemplar pentru eliberarea lui.

Iată cum s-au întâmplat lucrurile: Undeva pe cheiul Senei, Istrati și Vintilă Rusu Sirianu erau într-o plimbare peripatetică când au ajuns în dreptul unui imobil cu patru etaje din care o familie mic burgheză se pregătea de mutare. Angajase deja doi hamali care transportaseră o parte din mobilier și îl depozitaseră jos lângă un camion pregătit să îl preia. Întâmplarea a făcut ca în acel moment să treacă pe acolo un polițist care constată că ora pentru mutare nu este cea prevăzută în regulament și obligă transportarea lucrurilor înapoi, sus. Degeaba au insistat oamenii să

accepte ca măcar mobilierul urcat în camion să nu mai ducă sus, la etajul III al blocului fără lift, că omul legii a rămas neînduplecat. Ba chiar a început să-i împingă pe hamali să se miște mai repede. Unul din hamali a căzut sub greutatea cufărului ce-l purta în spate și Panait Istrati, martor la scenă, se repede la polițist și-l mustră cu cuvinte grele. Polițistul își chemă ajutoare și Istrati este dus la secție.

Consternat de situație, Vintilă Rusu Sirianu merge la Elena Văcărescu și-o roagă să se folosească de cunoștințele sale pentru a-l elibera pe Istrati din arest, dar nu cunoaște nici ea pe nimeni din poliție și intervine pe lângă prefect, care participa uneori la reuniunile din salonul ei. Prefectul e receptiv și binevoitor, dar nu are nici el vreo putere asupra poliției și recurge la un truc. Telefonează la poliție, unde era arestat Istrati și-i informează pe cei din secție că omul pe care tocmai l-au reținut este un spion periculos și că va trimite doi oameni să-l ridice pentru a-l supune cercetărilor. Bineînțeles că-n mașina celor doi oameni ai prefectului care au mers să-l ridice pe Istrati se afla și Vintilă Rusu Șirianu pentru a se bucura împreună cu cel proaspăt eliberat. A fost un truc care a curs bine și-a dus la eliberarea lui Istrati din arest.

Înainte de a traversa Atlanticul pentru a se stabili definitiv la Chicago, Mircea Eliade a locuit o vreme la Paris. Din postul său de atașat la ambasada română din Lisabona nu s-a mai întors în țară, ci s-a instalat direct la Paris. Aici, în apartamentul Sybillei, o va cunoaște pe Christinel - una din cele trei zeițe ale coanei Maria Cotescu - Sybille, profesoară la un colegiu catolic din Paris, Eliza, devenită jumătatea reputatului dirijor Ionel Perlea și Christinel, trecută deja prin două căsătorii. Ceremonia religioasă a tomnaticului mire (Eliade avea la acea dată 48 de ani) și Christinel a avut loc într-un apartament *somptuos și vetust din rue Mignard*, întrucât biserica românească era închisă și s-a săvârșit de doi preoți - unul catolic și unul ortodox. Eliade l-a avut ca martor pe cunoscutul latinist, poet, prozator și eseist N. I. Herescu, iar lumânările cununiei le-au fost ținute de Sybille, sora miresei, și de bunul său prieten din tinerețea lor bucureșteană, Emil Cioran. Era în 9 ianuarie 1950.

*Madame Christina Cotescu
et Monsieur Mircea Eliade
ont l'honneur de vous faire part de
leur mariage qui a eu lieu à Paris
le 9 Janvier 1950.*

*31, rue Vanneau
Paris, 7e*

*Invitație la mariajul lui
Mircea Eliade cu Christinel Cotescu*

O meditație poetică asupra omului

sau

Nebunia lucidă a unui îndrăgostit de cuvinte

Această reflecție a poetului Ilie Matei are în vedere radiografierea sufletului uman. Domnia sa își așterne gândurile „la vedere”, pentru ca astfel să-i provoace pe cititori în acest joc, absolut fascinant, al cunoașterii de sine. Cunoscându-i pe ceilalți. Cunoscând mediul în care își descoperă și-și conturează fiecare personalitatea.

Autorul își adresează, prin mijlocirea iubitei și prietenei sale, Poezia, unele din marile întrebări ale filozofiei din toate timpurile. Ce este omul, de unde vine, unde se duce, care este rolul trecerii lui prin lume și multe altele. De astfel de întrebări, nici un om nu e scutit. Așa este și normal. Un om care nu-și pune nici o întrebare nu e un om complet, ci unul nedesăvârșit. Și dacă aceste întrebări esențiale sunt puse în versuri, cu atât mai bine pentru cei ce le cercetează și ascultă, pentru că-i invită și-i provoacă la alte și alte întrebări.

Poezia este salvată în acest fel de primejdia discursivității, prin eufonie, prin muzicalitatea și ritmul susținut, pe care o conține.

Acesta ar putea fi un posibil autoportret liric. Desigur, autorul de față nu a afirmat niciodată că ar fi perfect. Dimpotrivă, el se recunoaște „Om”, în tot ce are el comun cu specia lui, inclusiv erorile, conform aserțiunii: „Sunt om și nimic din ce e omenesc nu-mi este străin”. Pe de altă parte însă, fiecare om e special în felul lui.

Întregul volum, în afara frumuseții și eufoniei pe care le conferă versul clasic, este o profundă meditație și confesiune, care îndeamnă la un bilanț provizoriu, ceea ce e remarcabil. Aici îl ghicim

pe poet melancolic, sensibil, măreț în simplitatea lui, sincer și dezinteresat, un suflet uriaș într-un înveliș pe cât de aparent rezistent, pe atât de vulnerabil.

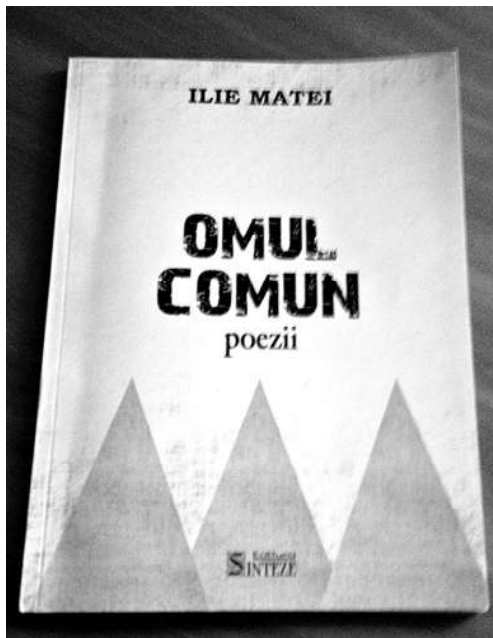
În relația lui cu **Timpul**, poetul se declară dinainte învins de apele lui nomade care se scurg neostoit, astfel încât, omul nu poate învinge curgerea infinită:

„Implacabil se scurge iată, nisipul tău astral/ Tu îți reprimi orice aplecare înspre paradă/ Precum o musculiță zăbovești pe marele val/ În urma ta târăști aceeași, fabuloasă livadă.// Ai multe de scris, la rubrica aceea de la ziar/ Încât te poți trezi că ești un mare grafoman/ Vertijul e supraviețuire sau păstrare chiar/ Un loc îți dorești și tu, în drum spre liman” (**Vertij**). Și nu în zadar, poetul a descoperit că: „Prin cetate ziua ține cât o eternitate” (**Popas**).

Aceste jocuri elevate de cuvinte îl ajută pe autor să-și

închege ideea. Continua pendulare între personajul fictiv cu care dialoghează, (un alter ego), cu inserții referențiale, și persoana despre care relatează dau impresia unui dans magic, foarte inspirat, între **tu** (de fapt, vocea auctorială, poetul) și **ea**. E o abordare nouă în felul de a face poezie. De fapt, chiar autorul recunoaște că, în felul acesta, are șanse să fie recunoscut el însuși cu adevărat. Poate cel mai fidel portret.

Se poate spune că iubirea îi creează poetului „**Rația de paradis**”: „Iubirea îți oferă poate cel mai frumos parfum/ Spiritul profund și uman nici o vârstă nu are/ În cap îți poate intra chiar și ție, al norilor fum/ Cu nevoi personale este bogat astăzi fiecare./

Ilie Matei

/ Cele mai frumoase momente de viață și iubire/
Sunt cu adevărat, singura rație fastă de paradis/
Nemărginirea toată îți migrează gratis în privire/
Și precis, precis nu vei muri nicicând de plictis”.

S-ar zice că în acest poet se află doi oameni: unul uriaș, cu inimă infinită, timid și prevenitor și celălalt temperamental, rațional, întreprinzător și eficace în toate lucrările sale. Și, văzut cu ochii altora: „Pentru mulți tu ai rămas precum un cui” (**Privilegiu**). Și: „Pentru mulți tu ai rămas același cui” (**Sursa desăvârșirii**).

Și, ca un corolar al celorlalte calități și virtuți, acest adevăr: „Tu ești osândit să dai un sens lucrurilor” (**Privilegiu**). În legătură cu acest sens al vieții, autorul precizează: „Sensul vieții îl vei descoperi în singurătate” (**Vis**). Despre sine, poetul spune: „Ai gândul curat și cu multă iubire uns/ Lumina lumii în mintea ta a pătruns” (**Turnesolul metaforei**).

Pasiune, fantezie, viziuni, tandrețe, sensibilitate, dăruire, semnificații, candoare, așteptare, contemplare, arderi interioare, piesele unui puzzle, cărămizi de construcție a edificiului spiritual. Privite prin lumina de sine, ele pot alcătui un portret virtual al autorului, dar și anumite secvențe care se derulează continuu, din spectacolul vieții. Și în alonjă subtilă, uimitorul spectacol al lumii.

Un cuvânt foarte frecvent folosit: „numaidecât”, arată emergența, starea de necesitate și de urgență, incidența lui „acum”, sub a cărui putere stăm, în viață. Alte repetări lingvistice: musai, fain, grămadă (în loc de mulțime) etc.

În viziunea poetului, indiferența și cinismul au prioritate și sunt „Categoriile poluante moral și chiar social” (**Simplitate**). Iar, decurgând din acestea, „Uneori, te mai bucuri și tu de naivitate/ Căutarea simplității rămânând un ideal” (**Simplitate**).

Unele formulări sunt aforistice: „Simplitatea îți conferă garanții personale”; „Foarte greu este să fii simplu, simplu ades” (**Simplitate**) etc.

Întreaga carte este încărcată de sensuri, adevăruri mustoase la care e bine să iei aminte. După afirmația repetată a autorului, el se consideră incomod pentru mulți: „Pentru multă lume tu ai rămas ca un cui” (**Virtute cotidiană**). Și, în același sens: „Pentru mulți tu ai rămas precum un cui (**Privilegiu**); și în sfârșit, „Pentru mulți tu ai rămas același cui” (**Postscriptum**).

Poate pentru că el face din viață o virtute cardinală, ceea ce contravine multora, știind faptul că: „Să stai drept în picioare, nu este așa de ușor” (**Observarea materiei**).

În privința stilului poetic, însuși autorul afirmă că: „Adesea tu recurgi la acele forme arhetipale/ Metafora fiind ca un vehicol transportator” (**Rația de paradis**).

În orice caz, poetul rămâne: „Contaminat de frumos”: „Adesea rămâi contaminat de frumos/ Imperfecțiunile fac uneori chiar bine/ Tu ești mesagerul artei, mersului pe jos/ Dincolo de rațiune hazardul intervine”.

Un om foarte special care se consideră **omul comun**, invadat de aerul epocii moderne, ce caută asiduu, prin poezie: „O soluție a depășirii stării de inutilitate” (**Arbori**). Un **om comun** cu așteptări imprevizibile, cu temeri, cu aparențe banale, cu generozitate, cu toate plăcerile lumii care îi dau ghes, așa cum afirmă, un om cu idealuri imediate, condamnat la realitate, căruia prin vene, vinul îi cântă un cântecel duios.

Un om, un Poet.

* Ilie Matei, **Omul comun, poezii**, Editura SİNTEZE, Galați, 2017

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

DTP: Ina Diana PANAMARCIUC

Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Coperta: Young Sick Bacchus - Caravaggio

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Tematici:

Aprilie 2019 - Creație și epilepsie

Din sumar:

Cocteau de la geniu; Genial sau cabotin? În tot cazul, alcoolic; Alcool și focuri de revolver; Destinul oxidric; Baudelaire: statuia, omul, drogul; Baudelaire despre sine însuși; Caroseria și motorul; Cheia unei călătorii prin oglindă; Un călător spre celălalt eu, Nicolae Bacalbașa - p. 6, Titanul - Viața lui Dostoievski, L. Grossman - p. 19, Jucătorul, F.M. Dostoievski - p. 21, Soarele melancoliei, Petre Pandrea - p. 25, Experimente - p. 26, Spovedania unui mâncător de opiu, Thomas de Quincey - p. 28, Senzaționalul act de lectură, Anca Boldea - p. 30, Poezie: Angela Baciuc - p. 32, Poezie: Shota Iatashvili, Georgia - p. 33, Poezie: J.K. Ihalainen, Finlanda - p. 34, Martina Strakova, Slovacia - p. 35, Gânduri în derivă, Dumitru Anghel - p. 36, O istorie a evreilor din Galați, Ghiță Nazare - p. 38, De veghe în lanul cu literatură, Elena Parapiru - p. 40, Sublimarea frământărilor interioare, Octavian Mihalcea - p. 41, Cuiburile de rândunică (V), Ioan Gh. Tofan - p. 42, Gheorghe Lovendal, Radu Moțoc - p. 44, Dicționar artiști plastici gălățeni 141, Corneliu Stoica - p. 46, La Paris, în căutarea semnelor românești, Ionel Necula - p. 48, O meditație poetică asupra omului, Cezarina Adamescu - p. 50

 DUNĂREA DE JOS

Suflet
către suflet!

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

Charles Bukowski.

*Nu sunt decât un alcoolic care
s-a făcut scriitor ca să poată
rămâne în pat până la prânz.*

*Dacă se întâmplă ceva rău,
bei ca să uiți;*

*dacă se întâmplă ceva bun,
bei ca să sărbătorești;*

*dacă nu se întâmplă nimic,
bei ca să se întâmple ceva.*

ADICȚIE ȘI ARTĂ

Galați, cod 800008, str. Domnească, nr. 61
Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
E-mail: office@ccdj.ro-revistadunareadejos@ccdj.ro
www.ccdj.ro